

SAVAŞ MÜTEAHHİTLERİ

Çakıl GÜÇ*

Özet

Geleneksel olarak güvenliğin sağlanması devletin temel fonksiyonlarından biri kabul edilirken, 20. yüzyılın son çeyreğinde, geniş bir alana yayılan ve her geçen gün önem kazanan bu hizmetin sadece devlet organları ve görevlileri tarafından karşılanamayacağı anlaşılmıştır. Bu yeni durum karşısında, devlet görevlilerinin hizmetlerine yardımcı olacak bir biçimde özel askeri şirket ve güvenlik kuruluşlarını oluşturulması yaygınlık kazanmıştır. İlk bakışta özel askeri şirketlerin ortaya çıkışı ve bu kadar çabuk çoğalması devletin, devlet gücü ve egemenliğinin erozyona uğradığı gibi bir endişe ile karşılanırsa da, bu aynı zamanda devlet ve özel aktörlerin yönetim, dış politik baskı ve kontrol teknolojilerinin birbirine eklendiği yeni bir güvenlik ağı ortaya çıkarmaktadır. Özel Askeri Şirketlerin ortaya çıkışı yeni değildir. Geçtiğimiz yüzyılın tarihi gelişmelerinin bir sonucu olarak günümüzde orduların ulusal olması olağan ve bunun dışındaki örnekler olağandışı olarak görülmektedir. Oysaki, ulusal ordular Napolyon'un ordularını kurmasını sağlayan 23 Ağustos 1793 Konvansiyonunun kabul ettiği zorunlu askerlik kanunu ile ortaya çıkmıştır. Napolyon döneminden günümüze kadar geçen süre içerisinde uluslaşma sürecine paralel olarak ordular ve savaşlar son derece ulusal kavramlar olarak kabul edilmiştir. 21.yüzyıla atfedilen bir değişim olarak görülebilecek olan savaşların özelleşmesinin tarihi, sanıldığı gibi aksine, günümüz ulusal ordularından daha öncesine dayanmaktadır. Ancak yüzyılımızda tekrar ortaya çıktılar 1950 ve 1960'larda İngiliz şirketleri olarak Ortadoğu ve Afrika'da faaliyet gösterdiler. 1960'lardan başlayarak Soğuk Savaş boyunca ise Amerika'nın kontrat yaptığı şirketler Vietnam ve Orta Amerika'da kirli sayılabilecek ve pek yasal olmayan işlerin içinde bulundular. Halen, Irak'ta ve Ortadoğu'nun çeşitli bölgelerinde faaliyet göstermektedirler. Bu makalenin amacı işte bu zaman zaman etik olmadığı iddia edilen ve varlığı sorgulanan Özel Askeri Şirketlerin kimler olduğu ve ne tür faaliyetlerde bulunduğu konusundaki sis perdesini kaldırmak.

Anahtar Kelimeler: *Paralı Asker, Özel Ordular, Askeri Şirketler, Güvenlik Şirketleri, Blackwater*

* Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü

CONTRACTORS OF WAR

Abstract

Generally providing security is assumed to be one of the primary tasks of governments. Since the beginning of 21. century it is understood that only government involvement is inefficient. Since then most of traditional functions of military and police were outsourced to private military companies and security companies. But the emergence of private military companies is not new, actually national militaries were unheard before Napoleon Bonapart. Some argue that private military companies erode government authority and damage national interest but it is also an instrument of politics and power. The aim of this study is to define Private Military Companies which are gradually increasing in number in post-Cold War. Furthermore, finding out the reason of the emergence of the new breed of companies is another reason in conducting this research. Defining political and governmental trends relating to the private military companies all around the world is another contribution of this study. Also, in general frame of this study made some explanations about altering trends in international military system.

Key Words: *Mercenaries, Private Military Companies, Security Companies, Privatization of War*

Giriş

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle dünya önemli ölçüde değişmeye ve yeniden şekillenmeye başladı. Küreselleşmeyle beraber hız kazanan bu değişimle birlikte devletin alışlagelmiş işlevleri yeniden tanımlanıyor. Bu çalışmada, devletin en temel fonksiyonu sayılan ülke güvenliğinin sağlanmasının nasıl bir değişime uğramaya başladığını incelemeyi amaçladım. Mevcut süreç içinde yaşanan aksaklıklar ve Irak'ta meydana gelen olaylar üzerinde ağırlıklı olarak çalışmamın sonuçlandırılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde öncelikle güvenliğin tarih içinde paralı askerler vasıtasıyla nasıl sağlandığı örneklerle gösterilmiş, sonra özel güvenlik şirketleri ve çalışmanın asıl konusunu oluşturan özel askeri şirketler tanımlanmıştır. Daha sonra, günümüzün paralı askerleriyle özel askeri şirketlerinin arasındaki farkları ve benzerlikleri ortaya koyabilmek için bu iki kavram karşılaştırılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümü, temel ve yardımcı sorulara cevapların arandığı bölüm olup, Soğuk Savaş sonrasında özel askeri şirketlerin ortaya çıkış nedenleri incelenmiştir. Bu bölümün temel sorusu, Soğuk Savaş sonrasında yaşanan stratejik ve taktik değişimlerin özel askeri sektörü nasıl etkile-

diği, barışı koruma çabalarının azalmasının özel askeri şirketlere nasıl etki ettiği, savaşın genel doğasındaki değişimin özel askeri şirketlerin evrimine nasıl bir etkide bulunduğudur.

Üçüncü ve son bölüm ise, Irak'ta faaliyet gösteren özel askeri şirketlerin ayrıntılı incelenmesine ayrılmıştır. İncelemenin sonucunda tespit edilen düzensizlikler belirtilmiş ve sektörün düzenlenmesi çalışmaları anlatılmıştır.

Geleneksel olarak, meşru güç kullanma tekeli devletin elindedir ve ülkenin güvenliği ile savunmasının sağlanmasından sorumlu olan tek güç devlettir. Ancak tarihi sürece bakıldığında görülecektir ki, devletin şiddet üzerindeki tekeli aslında bir kuraldan çok bir istisna olmuştur ve devletler, gücü sadece kendi kuvvetleriyle değil, çoğu zaman kiraladıkları yabancı kuvvetler aracılığıyla kullanmışlardır. Devletin en önemli görevi olan ülke güvenliğinin yabancılar aracılığıyla sağlanması, tarihin her döneminde görülen bir uygulama olmasına rağmen tarihçilerin çok fazla ilgisini çekmemiştir.

Liberal ekonomi politikalarıyla her şeyin özelleştirildiği günümüz dünyasında güvenliğin de özelleştirilmekte olduğu çoğu gözlemcinin gözünden kaçmaktadır. Güvenliğin özelleştirilmesi incelenirken öncelikle kavramların anlaşılması gerekmektedir.

Günümüzün modem paralı askerleri denilebilecek özel güvenlik ve askeri şirketlerin sayısında 1960'lı yıllardan bu yana önemli bir artış meydana gelmiştir (Güvenlik Sektörünün Parlamenter Gözetimi).¹ Modern paralı askerlik bir bütün olarak düşünülürse, kabaca bir sınıflamayla; paralı askerler, özel askeri şirketler ve özel güvenlik şirketleri olmak üzere üç grupta inceleme yapılabilir.

Paralı Askerlik

Savaşlarda paralı yabancı güçlerin kullanılması tarihi olarak az dikkat çekmiştir, çünkü bu normal bir uygulama olarak kabul edilmiştir.² Hükümdarların kendi savaşlarında savaşmak için gerçekte bu savaşlarla hiç ilgisi olmayan yabancıları kiralamalarının tarihi, savaş tarihi kadar eskidir. Eski Mısır'dan 19. yüzyıl İngiltere'sine kadar neredeyse tüm geçmiş impara-

¹ Güvenlik Sektörünün Parlamenter Gözetimi 2003, Cenevre Silâhlı Kuvvetlerin Demokratik Denetimi Merkezi (DCAF), Cenevre 2003, (Çev. Esra Kaliber ve A. Kaliber) TESEV Yay. 8 Mayıs 2007, www.tesev.org.tr/projeler/guvenlik_Sektoru_metin.pdf, s.69

² David Shearer, *Private Armies and Military Intervention* (Adelphi Paper 316), Londra, Oxford University Press for The International Institute for Security Studies, 1998 s.13

torluklar, yabancı askerleri değişik şekillerde ordularında bulundurmışlardır.³

Tarihsel sürece bakıldığında kendilerine en yüksek ödemeyi yapanlara hizmet eden bu kişilerin genel olarak iki şekilde hizmet verdikleri görülmüştür. Birincisi, bu kişilerin asker toplanırken tek başlarına askere yazılmaları, ikincisi de daha önceden organize olarak toplu bir şekilde sözleşme imzalayıp bir yöneticinin emrine girmeleridir. Her iki durumda da bu kişilerin asıl amaçları, savaşmak eyleminden elde edilen kişisel kazançtır.⁴

Paralı askerliğin⁵ tanımı konusunda bir fikir birliği bulunmamakta ve yabancı bir güce hizmet etmenin birçok değişik şekli de kimi yazarlar tarafından paralı asker olarak tanımlanabilmektedir.⁶ Özel askeri şirketler konusunda çok sayıda yayını bulunan ve İngiliz-Amerikan Güvenlik Bilgilendirme Konseyinin (British-American Security Information Council) kıdemli araştırmacılarından David Isenberg paralı askerin en geniş akademik tanımını "kendi ulusu çatışmada taraf olmadığı halde maddi kazanç güdüsüyle çatışmalara doğrudan katılan kişi" olarak yapmaktadır.⁷ Hüseyin Pazarcı ise şu şekilde bir tanım vermektedir: "Paralı asker kavramı ile genel olarak kişisel kazanç amacıyla uyruğundan olunmayan ya da ülkesinde oturulmayan çatışan taraflardan birinin silâhlı kuvvetlerine katılarak silâhlı çatışmalarda yer alan kişiler belirtilmektedir"⁸

Yukarıdaki tanımlarda görüldüğü gibi, paralı askerliğin en belirgin özelliği, çatışmadaki asıl motivasyon kaynağının maddi kazanç olmasıdır. Ancak, bir kişinin motivasyon kaynağının ne olduğunun belirlenmesi kolay değildir ve pek çok yazar bunu eleştirmekte, bunun yerine "yabancı bir orduda hizmet etmek" eylemini temel kriter almaktadırlar.

³ Thomas Adams, "The New Mercenaries and The Privatization of Conflict", *Parameters*, (US Army War College Quarterly) Yaz 1999, 103-119, 8 Mayıs 2007, <http://carlisle-www.army.mil/usawc/Parameters/99summer/adarns.htm>. s.103

⁴ Peter Warren Singer, *Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry*, New York, Cornell University Press, 2004 s.19

⁵ Sözlük anlamı olarak "paralı asker" (mercenary), "yabancı bir güce hizmet eden kiralık asker" (Oxford English Dictionary) olarak tanımlanmaktadır.

⁶ Janice E. Thomson, *Mercenaries, Pirates and Sovereigns: State Building and Extraterritorial Violence in Early Modern Europe*, Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1994 s.301

⁷ David Isenberg, *A Fistful of Contractors: The Case for a Pragmatic Assessment of Private Military Companies in Iraq*, British American Security Information Council, Basic Research Report, 8 Mayıs 2007, <http://www.basicint.org/pubs/Research/2004PMC.htm>.

⁸ Hüseyin Pazarcı, *Uluslararası Hukuk*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2003 s.576

Paralı askerliğin tanımlanmasındaki bu karmaşa, uluslararası antlaşmalarla genel bir paralı asker tanımı yapılarak giderilmeye çalışılmıştır.

“Paralı Askerliğin Kaldırılmasına Dair Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi”, paralı askerlik tanımını 1977 protokolünün 47. maddesini esas alarak yapmıştır. Her iki metindeki tanımlara göre paralı asker; bir silâhlı çatışmada savaşmak üzere özel olarak silâh altına alınmış, çatışmaya doğrudan katılan, çatışan taraflardan birinin silâhlı kuvvetlerinin mensubu veya uyuğu olmayan, çatışan taraflardan birinin kontrolündeki bir bölgede ikamet etmeyen ve bir devletçe, bu devletin silâhlı kuvvetlerinin mensubu sıfatıyla resmi olarak bir çatışan tarafa gönderilmeyen kişidir. Paralı asker, katıldığı çatışan taraf silâhlı kuvvetlerinde aynı rütbe ve görev için ödenen miktardan belirgin bir biçimde çok daha büyük kişisel kazanç sağlamak amacıyla bir çatışan taraf silâhlı kuvvetlerine katılır.⁹

“BM Genel Kurulu tarafından 4 Aralık 1989’da kabul edilen 44/34 numaralı Paralı Askerlerin Askere Alınması, Kullanımı, Finansmanı ve Eğitime Karşı Uluslararası Konvansiyon”un I.maddesinde de paralı askerliğin tanımına yer verilmiştir. Söz konusu Konvansiyon, 1949 Cenevre Konvansiyonlarının I. Ek Protokolünün 47. maddesinde yer alan tanımın kapsamını genişletmektedir. Bu tanımcı, özellikle bir hükümeti devirmek ya da bir devletin anayasal düzenine veya toprak bütünlüğüne zarar vermek amacıyla özel olarak toplu şiddet eylemlerine katılmak üzere kullanılan kişiler de dâhil edilmiştir.¹⁰

Uluslararası Konvansiyonun amaçları doğrultusunda paralı askerleri askere alan, kullanan, finanse eden, ya da eğitenler, böylesi faaliyetlerde bulunmaya teşebbüs edenler ya da bu faaliyetlerde bulunanların suç ortakları, ağır bir suç işlemiş olmaktadır. Ancak hükümetler, jet pilotları, terörle mücadele operasyonları gibi özel görevlerde yer almak üzere yabancı askeri uzmanlardan yararlanabilirler.¹¹

⁹ OAU Convention for the Elimination of Mercenarism in Africa CM/817 (XXIX) Annex II Rev.1, Afrika Birliği örgütü, www.africa-union.org/Official_documents/Treaties_%20Conventions_%20Protocols/Convention_on_Mercenaries.pdf.

¹⁰ United Nations, International Convention Against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries, A/RES/44/34, 4 December 1989, Birleşmiş Milletler resmi web sitesi, <<http://www.un.org/documents/ga/res/44/a44r034.htm>>

¹¹ Güvenlik Sektörünün Parlamenter Gözetimi 2003, Cenevre Silâhlı KuWetlerin Demokratik Denetimi Merkezi (DCAF), Cenevre 2003, (Çev. Esra Kaliber ve A. Kaliber) TESEV Yay. 8 Mayıs 2007, www.tesev.org.tr/projeler/guvenlik_Sektoru_metin.pdf, s.70

Söz konusu hukuki metinlerin ilk ikisinde paralı askerlerin "savaşçı" veya "harp esiri" statüsünden yararlanamayacakları açıkça öngörülmektedir. Ancak uluslararası silâhlı çatışma hukukunun geleneksel kuralları paralı askerlik konusunu ele almamış olup, öğretilerdeki ağırlıklı anlayışa göre paralı askerler, milis kuvvetleri ya da direniş harekâtı mensupları arasında yer alarak bunların savaşçı sayılması için aranan koşulları yerine getiriyorlarsa, paralı askerlerin de savaşçı statüsünden yararlanmaları için hiçbir hukuki engel bulunmamaktadır.¹²

Buna karşılık kimi yazarlar da paralı askerlerin özel çıkar gütmesi ögesine ağırlık vererek, her durumda bunların savaşçı statüsünden yararlanmaması gerektiğini ileri sürmektedirler.¹³ Ancak daha önceden de belirtildiği gibi bir kişinin çatışmadaki asıl motivasyon kaynağının para olup olmadığının belirlenmesi kolay değildir. Her ne kadar 1977 protokolü paralı askerliğe bir cezai yükümlülük getirmemişse de, buna niyetli kişileri caydırmak için böyle bir madde konmuştur.¹⁴

Paralı askerliğin ve Özel Askeri Şirketlerin tarihçesi

İş gücü piyasasındaki en eski uzmanlık alanlarından birisi savaşlardır. Paralı askerlerden bahseden ilk resmi kayıt, Milattan Önce 2094-2047 yılları arasında Ur kralı Şulgi'nin ordusunda hizmet eden paralı askerleri anlatmaktadır. Mısırlılarla Hititlerin karşı karşıya geldiği Kadeş Savaşı (M.Ö. 1294) ayrıntılarıyla bilinen ilk savaştır ve bu savaşta Firavun II. Ramses'in ordusunda kiralık Numidyalı askerler Hititlere karşı savaşmışlardır.¹⁵

Mısırdan Isparta'ya, Roma'ya kadar tarihin birçok evresinde birçok bölgede ortaya çıktıktan sonra, paralı askerler Orta Çağ'da bir kez daha ortaya çıkmışlardır. Feodal sistemin sosyal temellerine rağmen, kiralık askerler her bir Orta Çağ ordusunun önemli bir parçası olmuştur. Bu askerler genellikle kısa süreli feodal kuvvetlerin yerine getiremediği daha teknik ve uzmanlaşma gerektiren işleri yapmışlardır.¹⁶ İlk özel askeri örgütler, kendilerine en yüksek ücreti ödeyenlere hizmet eden yetenekli işçilerin oluşturduğu gruplar olarak bu dönemde ortaya çıkmışlardır. Paralı askerler genellikle, bir

¹² Pazarcı, Uluslararası Hukuk, s.576

¹³ Ibid., 576

¹⁴ Damian Lily, "Regulating Private Military Companies: The Need For a Multidimensional Approach", Londra, International Alert, *Green Paper Submission*, Temmuz 2002, 8 Mayıs 2007.

¹⁵ Singer, *Corporate Warriors:...*, s.20

¹⁶ Ibid.,s.22

centilmenin kullanmasının uygun olmadığı düşünölen, köylü topluluklarının kullanabilmesi için de çok fazla eğitim ve yetenek gerektiren zemberekli yay gibi silâhları kullanmaları için kiralanmışlardır. Daha sonraları ortaya çıkan ilk ateşli silâhlar ve tüfekler de aynı şekilde çok zor kullanılabilir silâhlardır. Hatta bu dönemde topçular uluslararası bir esnaf loncası kurmuşlar ve profesyonel sırlarını kıskançlıkla saklamışlardır.¹⁷

Ancak, paralı askerlere ödeme yapmak için gerekli büyük meblağların nasıl sağlanacağıının bilinmediği zamanlar da olmuştur. 1154-1189 yılları arasında İngiltere'ye hükmetmiş olan II. Henry her şövalyenin kişisel hizmeti yerine, vergi karşılığında hizmetten muafiyeti öngören bir sistem getirmiştir. Mülk sahiplerinin çoğu, her şövalye için dönemin İngiliz para birimi olan iki mark tutarında bir para ödeyince kendi kişisel hizmetlerini yerine getirmiş sayılmış, böylece kral paralı askerlerin başında denizleri aşabilmiştir. Üstelik bu paralı askerler, askeri amaçlar bakımından feodal orduya tercih edilebilir hale gelmişlerdir.¹⁸

Orta Çağ paralı askerliğinin tarihindeki son evre, uzun süren savaşlar boyunca hizmet eden bu askerlerin savaş sona erdiğinde dağılmak yerine bir araya gelip hizmetlerini satın almak isteyecek bir devlet arayışı içinde kıtayı kat etmeye başladıkları zamandır. Orduların yapısında ve askeri teknikte meydana gelen değişiklikler, askeri örgütün ruhunu da değiştirmiştir. Feodalitenin getirmiş olduğu etik değerler, adetler ve gelenekler, orduları meydana getiren yeni askerler üzerinde eskisi kadar etkili olmamış, orduların büyük kısmı servet ve talan arzusuyla bir araya gelen maceraperest haydutlardan, kaybedecekleri hiçbir şeyi olmayan ve her şeylerini savaştan kazanmayı ümit eden adamlardan meydana gelir olmuştur.¹⁹ O dönemde, diğer insanların öldürölmesini amaçlayan bir mesleğe girmenin günah olup olmadığı konusunda bir ahlak sorunu ortaya çıkmıştır. 15. ve 16. yüzyıllarda bir askerin Hıristiyan sayılıp sayılmayacağı üzerine dini tartışmalar yapılmış ve Avrupa'nın hemen her yerinde halk profesyonel askerlerle ilişki kurmaktan kaçınır olmuştur.²⁰ Bu durum insanların savaşa bakış açısını da etkilemiş, barbarca ve vahşi bir iş olan savaşın yoksul yabancılara bırakılması gerektiği ve böylece

¹⁷ *Ibid.*,s.22

¹⁸ Charles William Oman, Cha. Ok, *Balta ve Mancınık: Orta Çağda Savaş Sanatı 378-1515*, (Çev. ismail Yavuz Alogan), İstanbul, Kitap Yayınevi,2002 s. 57

¹⁹ Felix Gilbert. "Machiavelli:Savaş Sanatında Rönesans" EARLE, Edvard Mead (Ed.) *Modern Stratejinin Yaratıcıları*, (Çev. Demirhan ERDEM ve diğerleri), Ankara, ASAM Yayınları, s.7

²⁰ *Ibid.*,s.7.

zengin devletlerin vatandaşlarının kendi servetleriyle ilgilenebilecekleri fikri yayılmıştır.²¹

13. yüzyıldan itibaren, bazı ticari şirketler ortaya çıkmaya başlamış ve hatta bazı İtalyan şehirleri kendilerini yatırımcıların çalışabileceği şekilde değiştirmeye başlamışlardır. Bu değişim döneminde condotta (contract) (sözleşme) sistemi yayılmıştır. Bu düzenlemeyle askeri organizasyonlar, iş loncaları tarafından tüm toplumu -özellikle en etkili üretken vatandaşları savaşın kötü sonuçlarından korumak için- daha rasyonel ve ekonomik olacak şekilde kiralamaya başlamışlardır. Kiralık birliklerin yükselişi, silâhlı bir toplumun gücünden çekindikleri için soylular tarafından da desteklenmiştir.²² İlginç olarak, Floransa en ilerlemeci şehirlerden biri olduğu halde, özel birliklerle sözleşme konusunda en yavaş şehir olmuştur. Şehrin Machiavelli gibi ileri gelenlerinin Roma kurumlarından çok etkilenmeleri sayesinde Floransa bir dönem kendi vatandaşlarından oluşan birlikler kullanmış ancak bu birlikler peş peşe kendilerinden daha küçük paralı asker ordularına yenilince Floransa da paralı askerlerle anlaşmak zorunda kalmıştır.²³

Paralı askerliğin günümüzdeki özel askeri şirketlere benzetilebilecek şekli olan Condottiere sistemi, silâhlı askeri uzmanlardan oluşan devamlı şirketlerin ortaya çıkmasını sağlamış ve bu şirketler en yüksek parayı ödeyen şehir devletine hizmet etmişlerdir. 17. yüzyıla kadar devam eden bu sistemdeki büyük orduları bazı işverenler kendi güvenliklerine bir tehdit olarak görmüşler ve sonradan kendi ordularına bireysel paralı askerler almaya başlamışlardır.²⁴

Condottieri savaş tarihinde kiralık askeri şirketlerin en tipik örneği olarak gösterilebilir. Ücretli askerler, sık sık şehirdeki işverenlerine karşı, düşman için teşkil ettikleri tehlikeden daha büyük tehlike arz etmeye başlamışlardır. Genellikle serbest bölükler olarak adlandırılan İtalya'daki ilk ücretli ordular yabancılardan oluşmuş olup, ilk örneği 1303 yılında Güney İtalya'daki hanedan savaşlarında çarpışan Katalanların yer aldığı ordudur. 14. yüzyıl ortalarında genellikle Alman ve Macar paralı askerlerinin yer

²¹ Sam Roggeven, "The Case for The Mercenary Army", Australian Defence Force Journal, Eylül/Ekim 1997, No: 126, 50-54, 4 Mayıs 2007 <<http://www.defence.gov.au/publications/dfj/adfj126.pdf>>. s.50

²² Singer, Corporate Warriors:..., s.22

²³ Niccolo Machiavelli, *Savaş Sanatı*, (Çev. A. Berna Hasan), İstanbul, Özne Yayınları, 1999 s.12

²⁴ Eugene B.Smith, "The New Condottieri and US Policy: The Privatization of Conflict and Its Implications", *Parameters*, (US Army War College Quarterly) Winter 2002/03

aldığı Büyük Bölük (Great Company), ülkede terör dalgası estirerek Romagna, Umbria ve Toscana bölgelerini büyük yıkıma uğratmıştır. İtalya'daki Condottierinin en ünlüsü İngiliz Sir John Hawkwood'un komuta ettiği Beyaz Bölük (White Company)'tür Bu İngiliz paralı askeri, Yüzyıl Savaşlarının biraz durgunluk içine girdiği 1360'larda İtalya'ya gelerek, karışık bir yapı kazanmış olan Kuzey İtalya'daki savaşlarda 30 yıl boyunca kiralık askerlerine komuta etmiştir.

Condottieride çarpışan askerler büyük ölçüde ağır zırhlı süvarilerden oluşmaktaydı ve en ayırt edici özellikleri aç gözlü ve başı bozuk davranışlarıydı. Kişisel kazançtan başka hiçbir hedefi olmayan kiralık ordular sık sık taraf değiştirdiklerinden dolayı, girdikleri çatışmalarda çoğunlukla çok az kan dökülmüş, hatta kansız savaşlar yaşanmıştır. Condottierideki komutanların işi sadece savaştı, ama bunun yanında bu komutanlar savaşı aynı zamanda bir sanat olarak algılamışlardır. Savaş taktiklerindeki asıl önemli gelişmeler bu dönemde olmuştur, çünkü, sırf kişisel kazanç amacıyla girilen çarpışmalarda, öldürmekten çok fidye istemek amacıyla esir almak daha makul olduğu için, Condottieri komutanları düşmanı çaresiz bırakıp, teslim olmaya zorlayacak manevralar yapmaya çalışmışlardır. Bunun sonucunda İtalya'daki çarpışmalar, daha önceleri olduğu gibi düzensiz meydan kavgaları yerine satrançtaki gibi taktik ve stratejik manevraların yapıldığı muharebelere dönüşmüştür.²⁵

Vatansever bir cumhuriyetçi olan Machiavelli'nin en sert eleştirileri Condottieriye ve onların paralı süvarilerine yöneliktir. Fransız istilasının sonucunda İtalya'daki yıkımın, İtalyanların uzun seneler boyunca paralı ordulara bel bağlamasından kaynaklandığını iddia etmektedir. Ayrıca paralı askerlerin düşmandan çok kendi işverenlerine karşı tehlike oluşturduklarını belirtir.²⁶ Machiavelli'nin açıklamalarına göre Condottierilerin bu kadar kötü savaşmalarının sebebi savaşıma amaçlarının tamamen parasal olmasından kaynaklanmaktadır. Askerler Condottierinin sermayesini teşkil ettiğinden bunlar harcanmak istenmemiş, ancak çarpışma kaçınılmaz olduğu zaman da kayıplar asgari seviyede tutulmaya çalışılmıştır. Bunun sonucunda bir kansız muharebeler dönemi başlamış, Condottieri işini kaybetmek istemediğinden zaferin kesinleştiği anlarda bile kesin sonuç için savaşmamış ve birkaç sefer daha düzenleyerek savaşı uzatmıştır.²⁷

²⁵ Felix Gilbert, "Machiavelli: Savaş Sanatında Rönesans" EARLE, Edvard Mead (Ed.) *Modern Stratejinin Yaratıcıları*, (Çev. Demirhan Erdem vd.), Ankara, ASAM Yayınları, 2003, s.8

²⁶ *Ibid.*, s.74.

²⁷ Machiavelli, *Savaş Sanatı*, s.101

Orta Çağın en dikkat çeken paralı asker gruplarından biri de İsviçreli piyadelerdir. Muharebe meydanında çok sık saflar teşkil eden, 5.5 metrelik kargırlarla, mızraklı baltalarla ve hareket kabiliyetini artırmak için çok

Hafif zırhla donanmış piyadelerin oluşturduğu kare biçimli savaş düzenleri "falanks" olarak adlandırılmıştır. İsviçre falanksları, dönemin baskın askeri gücü süvariye karşı en etkili birlikler olmuşlardır. Alplerin güçlü çobanlarından oluşan falankslar bir tehdit karşısında derhal toplanıp, kendi aralarındaki tüm problemleri unutarak, dönemin en karşı konulmaz gücü haline gelebilmişler ve ayrıca muharebe meydanlarındaki acımasızlıklarıyla ün salmışlardır. Kendini savaşa adanmış İsviçreli orduda tecrübe kazanmışlar, kantonlar kendi aralarında kavgalı olsalar bile bir dış saldırı karşısında daima birleşmişlerdir. Savaşta başarıları, İsviçre piyadelerini dönemin en aranan paralı askerleri haline getirmiştir. Farklı hükümdarlara hizmet ettiklerinde karşı karşıya gelen İsviçre falanksları kendi vatandaşlarına karşı hiçbir zaman savaşmamışlar, farklı ordularda hizmet ettiklerinde birbirleriyle savaşmayı yasaklamışlardır.²⁸

17. yüzyıldan itibaren şiddetin kullanılması bir kapitalist girişim haline gelmiş ve diğer işkollarıyla iç içe geçmiştir. Aslında savaş Avrupa'daki en büyük endüstri haline gelmiştir.²⁹ Bu dönemle birlikte yaşanan ekonomik ve sosyal değişimlerle zenginlik ve askeri kapasite sık sık el değiştirmiş ve Fransızların deyişiyle "para yoksa, İsviçreli de yok" (pas d'argent, pas de Suisses) sözü dönemi tanımlar hale gelmiştir.³⁰

Genellikle burjuvaların veya küçük aristokratların kendi kurdukları ve donattıkları paralı askeri birliklerin Condottieriye benzer şekilde Avrupa ordularında yer almaya başlamasıyla birlikte, krallar savaşa kayda değer büyüklüklerde birliklerle gidebilmeye başlamışlar ve bunun sonucu olarak askerî, yönetsel, mali sistemlerinde hiçbir değişikliğe gerek görmeden uzun süre bu şekilde devam etmişlerdir.

Söz konusu savaş müteahhitlerinin en ünlüsü, askerliği tam bir profesyonel iş kolu haline getirmesi sayesinde 17.yüzyıl Avrupa'sının en zengin adamı haline gelen Çek asıllı Kont Albrecht von Wallenstein'dir. Wallenstein kendi şahsi servetini çok büyük silâh fabrikalarına dönüştürmüş ve ordusu bugünün Almanya'sı ve Çek Cumhuriyetini, Katolik Cemiyetinin başındaki Kutsal Roma İmparatoru II. Ferdinand adına fethetmiştir. Wallenstein'in ordusu sadece güçlü bir ordu olarak değil, 20.yüzyıldan önce

²⁸ Oman, Balta ve Mancınık: ..., s.84

²⁹ Singer, Corporate Warriors:..., s.29

³⁰ *Ibid.*, s. 28

Avrupa'da görülen en büyük ve en iyi organize edilmiş özel şirket olarak görülmüştür.³¹

1618-1648 Otuz Yıl Savaşları bu durumun değişmeye başlamasındaki dönüm noktasıdır. Bu savaşta, her ülkenin ordusu çok büyük oranlarda paralı askerlerden oluşmuştur ve hemen her muharebe kiralık ordular arasında geçmiştir. Bu ordular, geçtikleri yerlerde çok büyük yıkımlar yaratmışlar, bu sebepten dolayı işverenler paralı askerleri mümkün olduğunca kendi topraklarından uzakta taarruz harekâtları için kullanmaya çalışmışlardır. Otuz Yıl Savaşlarının bitmesinden sonra paralı askerlerin yerini vatandaşlardan oluşan ulusal devamlı ordular almaya başlamıştır. 18. yüzyılın sonlarında Napolyon savaşlarının patlamasıyla paralı askerliğin bir süreliğine de olsa ortadan kalkmaya başladığı söylenebilir.

Milliyetçiliğin yayılması, ulus devletlerin ortaya çıkışı ve silâh teknolojisindeki gelişmeler sonrasında ortadan kalkmaya başlayan paralı askerliğin deyim yerindeyse imdadına sömürgecilik yetişmiştir. Avrupa'nın büyük güçleri sömürge yarışına girince özellikle İngiltere gibi çok büyük topraklara hükmeden devletler, insan kaynaklarının yetmemesinden dolayı tekrar paralı askerliğe yönelmişlerdir.

Merkantalist politikalarla, Hindistan'ı İngiliz hükümeti adına sömürme işini üstlenen İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'nin (East India Company) 1815'teki paralı asker sayısı 150.000 kişiye ulaşmıştır. Devlet dışı şirketin belki de en etkileyici hali bu ticari şirketlerin (mercantile companies) faaliyetlerinde görülebilir. Bu tuhaf kurumlarla, ekonomik-siyasi, devlet-devlet dışı, mülkiyet hakları ve egemenlik, kamu-özel gibi kavramların arasındaki bütün ayrımlar ortadan kalkmıştır. Paralı askerlikten farklı olarak, 16.yüzyıl Avrupa'sının bir ürünü olan söz konusu merkantalist şirketler, sadece şiddetin kullanılması konusunda yetkilendirilmemişler, aynı zamanda sömürdükleri topraklarda bir devletin sahip olduğu tüm egemenlik haklarını kullanabilir hale gelmişlerdir.³²

19. yüzyıl paralı askerliğin lokalize olduğu dönem olarak görülebilir. Artık, Avrupa'da geçmiş dönemlerde görülen şirketleşmiş paralı askerlik tamamen ortadan kalkmış, sadece sömürge ülkelerinde görülen bir uygulama olarak varlığını devam ettirmiştir. 19. yüzyılın sonlarında Fransa ve Almanya çok büyük boyutlarda düzenli ordular oluşturmuş olmalarına rağmen bun-

³¹ *Ibid.*, s.28

³² Janice E. Mercenaries Thomson, *Pirates and Sovereigns: State Building and Extraterritorial Violence in Early Modern Europe*, Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1994. s.33

ların çok azı sömürgelerde görevlendirilmiştir. Örneğin, Fransa'da düzenli birliklerin acil ulusal durumlar dışında Avrupa dışına sevki yasaklanmıştır.³³ Bunun sonucunda ise İtalya, Fransa gibi ülkeler sömürgelerinde görev yapabilecek, çok iyi eğitilmiş ve silâhlanmış özel birlikler kurmuşlardır. Bunların en iyi bilineni Fransız Yabancı Lejyonu (Legion Etrangere) dur. Bugün de varlığını devam ettiren bu kurumsallaşmış paralı askeri birlik, ilk olarak Fransız subaylarının komutasındaki tamamen yabancı askerlerle Cezayir'de 1871 yılında kurulmuştur. Kuzey Afrika'daki başarılarından sonra alt-Sahra Afrika'sında ve Vietnam'da da savaşan Fransız Yabancı Lejyonu, 1991 Birinci Körfez Savaşındaki müttefik birlikler arasında en medyatik olanlardan biridir.

Lejyonerlerin dışında, günümüzde halen var olan ve uluslararası toplum tarafından kanıksanmış diğer iki paralı asker birliği de Vatikan'daki İsviçreli Muhafızlar ile İngiliz ve Hint ordularında görev yapan elit "Gurka" birlikleridir. İsviçreliler, çalışmanın Orta Çağ ile ilgili kısmında anlatıldığı için burada tekrar değinilmeyecektir. Gurkalar, Nepal'in sarp dağlarında yaşayan, sert tabiatlı, savaşçı insanlardır, İngiltere'nin Hindistan'ı işgalinden sonra, sınır anlaşmazlıkları yüzünden Nepal ile girdiği savaş kesin bir sonuca ulaşmadan bitmiş, savaş sonunda İngilizler savaşçılıklarına ve diğer niteliklerine hayran kaldıkları Nepalli askerleri Doğu Hindistan Şirketi'nin emrinde paralı askerler olarak kiralamışlardır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarında İngiliz ordusundaki Nepalli askerlerin sayısı 100.000'in üzerine çıkmıştır. Hindistan'ın 1947 yılındaki bağımsızlık mücadelesinde bazı Gurka alayları Hindistan ordusuna katılmışlardır. Günümüzde İngiliz ordusunda bir Gurka tugayı, Hindistan ordusunda da sekiz Gurka alayı bulunmaktadır.³⁴

Yukarıda sayılan üç paralı asker birliği konusunda dünyada genel bir mutabakat vardır ve bu birlikler uluslararası kamuoyu tarafından kabul edilmişlerdir.

1960'lardan itibaren Afrika'daki yabancı birliklerin faaliyetleri sayesinde, paralı askerlik sömürgeci güçlerin bir temsilcisi imajını kazanmış, self determinasyona karşı, ırkçı bir simge haline gelmiştir. Özellikle Belçika Kongo'sunda İrlandalı "Deli" (Mad) Mike Hoare, Fransız Bob Denard, Belçikalı Jean Schramme gibi maceracıların kurduğu "korkunçlar" (terrible ones) isimli paralı asker grubu, Katanganese isyancılarını ülkenin birlik ve

³³ Bruce Vandervort, "1815-1960 Sömürge Savaşları", *BLACK*, Jeremy (Ed), Dretnot, Tank ve Uçak: Modern Çağda Savaş Sanatı 1815-2000, (Çev.Yavuz ALOGAN), İstanbul, Kitap Yayınevi, 2003, s.160

³⁴ Gurka Tugayı Resmi web sitesi. 4 Mayıs 2007
http://www.army.mod.uk/brigade_of_gurkhas/.

bütünlüğünü desteklemek üzere orada bulunan Birleşmiş Milletler Barış Gücüne karşı yönetmişler ve uluslararası toplumdan tepki almışlardır. Bu grup daha sonra Nijerya'da ortaya çıkmış, 1967-1970 yılları arasında isyancıların yanında resmi hükümete karşı savaşmışlardır. Bob Denard 1977'de Benin'de başarısız bir darbe girişiminde bulunmuş, Komor Adaları'nda 1975 ve 1977 yıllarında darbeler yönetmiş, 1995'te tekrar Komor devlet başkanına karşı başarısız bir darbeye rol almıştır. Mike Hoare 1977'de Seyşeller'de başbakan'a karşı darbe yapmış, 1982'de tekrar ülkeye gelerek bir darbe girişiminde daha bulunmuştur.³⁵

Amerika Birleşik Devletleri Vietnam Savaşı sırasında Koreli, Filipinli ve Taylandlı paralı askerleri kullanmış, ancak ülkedeki güçlü savaş karşıtı kamuoyundan çekindiği için bu kişileri paralı asker olarak adlandırmayıp "kendi ülkelerinin ulusal çıkarlarını ve güvenliklerini savunmak için gönderilmiş askerler" olarak nitelemiştir. 20.yüzyılın sonlarında paralı askerler, sınırlı başarılarına rağmen görülmeye devam etmişlerdir. Paralı asker aktivitesinin görülmeye devam etmesinin en temel ve basit nedeni devlet otoritesinin ve hukuk sisteminin çöktüğü bölgelerde eski askerlerin becerilerine ihtiyaç duyulmasıdır. Örneğin Kosova'da hem Kosova Kurtuluş Ordusu (Kosovo Liberation Army-KLA) hem de Sırp tarafında savaşan paralı askerlerin varlığı rapor edilmiştir. Bir başka örnek ise Latin Amerika'daki uyuşturucu kartelleri için çok yüksek ücretler karşılığında çalışan eski askerlerdir.³⁶

Özel Güvenlik Şirketleri

Özel Güvenlik Şirketleri (Private Security Companies), temelde kişileri ve malları korumak amacıyla ortaya çıkmıştır. Ancak yakın geçmişte, çatışma bölgelerindeki devletlerin, ülkelerindeki kimi bölgelerde güvenliği sağlama kabiliyetleri azalınca bu bölgelerdeki güvenlik ihtiyacı artmış ve bu ihtiyaç özel güvenlik şirketlerinin kullanılmasıyla aşılmaya çalışılmıştır. Özel askeri şirketlerle benzer özellikleri olmasına ve aynı komuta yapılarını kullanmalarına rağmen, özel güvenlik şirketlerini ayırt eden en önemli özellik sadece korumaya yönelik (defensive) hizmet vermeleridir. Ancak uygulamada askeri uzmanlık ile güvenliğe ilişkin uzmanlığın çoğunlukla bir arada kullanılması gerekmektedir. Çünkü çatışma bölgelerinde her iki uzmanlık alanı da eşit derecede önemli ve gerekli olmaktadır. Bu durum ise özel askeri

³⁵ David Shearer, *Private Armies and Military Intervention* (Adelphi Paper 316), Londra, Oxford University Press for The International Institute for Security Studies, 1998, s.16

³⁶ *Ibid.*, s.36

şirketler ile güvenlik şirketleri arasındaki ayrımın bulanıklaşmasına, kendilerini özel güvenlik şirketi olarak tanıtan pek çok şirketin askeri hizmetler de vermesine neden olmaktadır.

Özel Askeri Şirketler

Özel Askeri Şirketler (Private Military Companies), "paralı askerlerin" bir çeşit modern versiyonudur ve hizmet yelpazesi oldukça geniştir. Bu hizmetleri askeri eğitim ve danışmanlık, lojistik destek, uluslararası gözlemci misyonlarına personel desteği, mayın temizleme, istihbarat hizmetleri, karargah hizmetleri, operasyonel destek, komplike silâhların kullanılması ve kimi zaman da çatışmalarda doğrudan rol almak gibi ana başlıklar halinde sıralamak mümkündür.

Özel askeri şirketlerin hizmet yelpazesine bakıldığında daha çok saldırıya yönelik (offensive) maksatlarla hizmet verdikleri ve askeri bir etki sağlamak için özel olarak oluşturulmuş oldukları görülmektedir.³⁷ Bu nedenle askeri hizmetler vererek, daha açık ifade etmek gerekirse savaşlarda veya savaş dışı faaliyetlerde görev üstlenerek kâr amacı gütmektedirler. Bununla birlikte bu şirketler genellikle emekliye ayrılmış ve güvenlik güçlerinde artık aktif olarak görev almayan askeri personelden oluştuğundan yasal açıdan çok dar bir çerçevede tanımlanan paralı asker kategorisine dahil olmamaktadırlar.

Yukarıda sayılan faaliyet alanları ışığında özel askeri şirket, bir tür "modern paralı asker" olarak görülebilir. Nitekim özel askeri şirketler konusundaki tartışmaların odak noktasını bu şirketlerin paralı asker sayılıp sayılmayacağı oluşturmaktadır. Bu şirketleri paralı askerlerden ayıran dört temel özellik bulunmaktadır: Birincisi, özel askeri şirketler açıkça ve net olarak yasal bir ticari yapıya sahiptirler; ikincisi, sürekliliği ve hiyerarşiyi içerirler, yararlılıklarını ve profesyonelliklerini göstermişlerdir; üçüncüsü, ticari anlaşmalarını güvence altına almak için uluslararası alanda kabul gören hukuki finans araçlarını kullanırlar; dördüncü olarak ise sadece uluslararası toplum tarafından tanınmış hükümetlerle çalışıp, uluslararası kamuoyu tarafından iyi karşılanmayan rejimlere hizmet vermekten kaçınılmaktadırlar.³⁸

³⁷ DCAF Fact Sheet, "Private Military Companies (PMCs)", DCAF Fact Sheet For The Meeting Of The PFP Consortium Security Sector Reform Working Group, 25-26 Mart 2004, *Geneva Centre For The Democratic Control Of Armed Forces Stockholm*, 24 Nisan 2007

http://www.dcaf.ch/pfpc~ssrwg/Meetings/Stockholm_03.04/Papers/Private_Companies.pdf

³⁸ Steven Brayton, "Outsourcing War: Mercenaries and The Privatization of

2002 verilerine göre dünyada 90'a yakın özel askeri şirket bulunmakta ve bunlar 110 ülkede faaliyet göstermektedirler. Genellikle Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa, Rusya, İsrail ve Güney Afrika gibi askeri endüstrileri ileri olan ülkelerde kurulan özel askeri şirketlerin hizmet verdikleri yerlerin başında ise, Afrika, Güney Amerika ve Asya gelmektedir.³⁹

Paralı askerlik henüz üzerinde tam olarak fikir birliği sağlanmış bir kavram değildir. Güvenliğin özelleştirilmesi incelenirken karşılaşılan en öncelikli sorun paralı asker, özel güvenlik şirketi ve özel askeri şirket kavramları arasında gri bölgelerin bulunmasıdır. İşlevsel olarak özel şirketlerin sınıflandırılması kolay değildir, zira pek çok şirket çok geniş yelpazelerde hizmetler verebilmektedir.

Devletin diğer kurumlarıyla beraber askeri kurumlarının da özelleştirmeye başlaması pek çok yönden daha güçlü ve daha geniş bir özelleştirme eğiliminin varlığına işaret eder. Devletin en karakteristik kurumları olan sosyal güvenlik, adalet, eğitim gibi sistemler gittikçe özel sektöre devredilirken buna bir de iç ve dış güvenliğin özelleştirilmesi eklenmiştir. Özel güvenlik sektörü dünyanın pek çok bölgesinde en hızlı büyüyen iş kolları arasında yer almaktadır.⁴⁰

Dünyadaki özelleştirmenin hızlı yükselişi göz önüne alındığında, özel askeri sektörün gelişmesinin uluslararası güvenlik açısından oldukça faydalı olacağı düşünülebilir ki bu konuda geniş bir literatür oluşmuş bulunmaktadır. Hatta tartışma daha ilerilere taşınmış "madem ki günümüzün gözde trendi özelleştirme, o halde neden savaş da özelleştirilmesin?" sorusu sorulmaya başlanmıştır.⁴¹

Sınıflandırma

Askeri şirketleri Singer'in yaptığı şekilde "Birinci Grup: Askeri Şirketler" (Military Provider Firms), "İkinci Grup: Askeri Danışman Şirketler" (Military Consultant Firms) ve "Üçüncü Grup: Askeri Destek Şirketleri" (Military Support Firms) şeklinde sınıflandırmak uygun olur. Kimi özel askeri şirketler tam olarak sektörün içinde olmasına rağmen, diğerlerinin sun-

Peacekeeping", *Journal of International Affairs*, Vol 55, No.2, İlkbahar 2002, s.307
³⁹ ICIJ, 2002. *International Consortium of Investigative Journalists*, "Making a Killing: The Business of War", The Centre for Public Integrity, 24 Nisan 2007 www.icij.org/dtaweb/icij-bow/documents/1_Intro_PDF_1022.pdf .s.2

⁴⁰ Ken. Silverstein, "Private Warriors", New York, *Verso* (New Left Books), 2000

⁴¹ Juan. Tamayo, "Colombian Guerilla Forces Fire on U.S. Rescuers", *Miami Herald*, 22 /2/ 2001

duğu hizmetler aslında askeri sektörü de aşmaktadır.⁴² Örneğin Armorgroup küreselleşmeyle beraber devam eden şirket birleşmeleri sayesinde askeri sektör dışında da iş yapar hale gelmiştir ve bu eğilim devam edecek gibi görünmektedir.⁴³

Askeri Şirketler

Savaş alanının cephe hattında görev yapan askeri şirketler gerek kendi birlikleriyle direk çatışmalara katılmak, gerekse savaş pilotluğu gibi uzmanlık gerektiren işler ya da ev sahibi ülkenin birliklerine liderlik yapmak gibi, direk çatışmayla ilgili görevleri yerine getirmektedirler. Angola, Sierra Leone, Papua Yeni Gine, Endonezya gibi ülkelerdeki çatışmalara aktif olarak katılan Executive Outcomes (EO)-(Güney Afrika Cumhuriyeti), Sandline International (SI)-(İngiltere), Strategic Consulting International (SCI)-(ABD) ve NFD Security-(Güney Afrika Cumhuriyeti) birinci gruptaki özel askeri şirketlerin en klâsik örnekleridir.⁴⁴

Birinci sözleşme durumunda, özel askeri şirket sorunu çözmek için kendi etkili ordusunu kullanmaktadır. Bu ordu genellikle müşterisinin düşmanından sayısal olarak küçüktür, ancak etkinliğinin nedeni sayısal büyüklüğü değil eğitim, tecrübe ve modern çatışmanın gerektirdiği tüm ekipman ve kabiliyetlere sahip olmasındandır ve günümüzün çatışmalarının temel özelliklerinden birisi böyle küçük ve etkin birliklerin stratejik etki yaratabilecek kadar önemli olmasıdır.⁴⁵

Askeri Danışmanlık Şirketleri

Müşterisinin ordusuna danışmanlık yapan, eğitim veren veya ordunun yeniden yapılandırmasında yardımcı olan şirketler bu gruba girmektedirler. Normal olarak çatışmaya katılmadıkları halde stratejik, taktik ve örgütsel danışmanlık yaparak savaşın gidişatına etkide bulunabilirler. Mevcudiyetleri savaşın stratejik ve taktik gidişini yeniden şekillendirebildiği halde, muharebe sahasının tüm risklerini müşteri devlet üstlenmek zorundadır ve bu şirketleri birinci gruptakilerden ayıran en önemli fark budur.⁴⁶

⁴² Singer, *Corporate Warriors: ...*, s. 40

⁴⁴ *Ibid.*, s.93

⁴⁵ Ralph Peters, "The New Warrior Class", *Parameters*, (US Army War College Quarterly) Yaz 1994, 16-26, 24 Nisan 2007 <<http://carlisle-www.army.mil/usawc/Parameters/1994/peters.htm>>.

⁴⁶ Justine Brown, "The Rise of the Private-Sector Military", *Christian Science Monitor*, 5 Temmuz 2000, 8 Mayıs 2007 <<http://csmonitor.com/cgi-bin/durableRedirect.pl?durable/2000/07/05/p3s1.htm>>.

Levdan, Vinnel Corporation ve MPRI gibi firmaların dâhil olduğu bu grubun şirketleri, sivil endüstrideki yönetim danışmanlık şirketlerine benzetilebilir. Bununla beraber, Booz-Allen & Hamilton gibi hem askeri hem de sivil danışmanlık alt bölümleri bulunan şirketler de mevcuttur. Tipik müşterileri ordusunu yeniden organize etmek isteyen devletler olan ikinci grup şirketlerin sözleşmeleri genellikle daha uzun süreli ve kârlıdır. Müşteri devletler, birinci grupta olduğu gibi özel sektör desteğine acil ihtiyaç duymaktadırlar.⁴⁷

Askeri danışmanlık şirketi tutan devletlerin bundan sağladıkları en önemli avantaj, dünyanın herhangi bir düzenli ordusunda onlarca yılda birikmiş olan tecrübe ve uzmanlığa kolayca erişebilmeleridir. Örneğin Amerikan Şirketi, MPRI, emekli orgeneraller de dâhil olmak üzere yüzlerce eski subayı çalıştırmakta, eğitim, bütçe planlama, stratejik iş çözümleri, barışı koruma, anti terörizm ve benzeri 19 ana başlık altında hizmet sunmaktadır.⁴⁸

Askeri Destek Şirketleri

Lojistik destek, istihbarat, teknik destek ve taşımacılık gibi konularda hizmet veren şirketler üçüncü grubu oluşturmaktadırlar. Bu şirketler askeri harekâtın sadece ikincil planda kalmış işlerini yaparlar ve savaşın tümü üzerinde etkileri bulunmaz, bu şirketleri önceki iki gruptan ayıran da zaten savaşın tamamıyla ilgilenmemeleridir. Askeri destek şirketleri, müşteri ülke silâhlı kuvvetlerinin yapamadığı destek işlerini üstlendiği için, ordu asıl işine yani sadece savaşmaya odaklanır ve böylece başarı şansı yükselir. Bu gruptaki şirketlerin en önemli müşterileri, uzun süreli bir çatışmaya angaje olmuş devletlerdir.⁴⁹

Özel askeri endüstri içinde, askeri destek sektörü hem en kapsamlı hem de gelirleri en yüksek olan sektördür, ayrıca birçok alt sektöre bölünmüştür. Buna rağmen literatürde en az incelenmiş olan sektörün de askeri sektörü olduğu dikkat çekmektedir. Bunun en önemli sebebi, çoğu araştırmacı tarafından sadece müteahhitler olarak algılanmaları, rutin faaliyetlerinin paralı askerlik olarak görülmemesidir. Hâlbuki bu şirketlerle aynı işi yapan düzenli askeri birlikler operasyonun planlamasına veya icrasına katılmasalar da, muharebenin genel gidişatı çok önemlidirler ve muharip birliklerin tüm kritik ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Sonuçta bir tarafın geri bölgesi diğer taraf için derinliğine harekât bölgesidir.⁵⁰

⁴⁷Singer, *Corporate Warriors:...*, s.23

⁴⁸ Bakınız: www.mpri.com, 9 Nisan 2007

⁴⁹ Singer, *Corporate Warriors:...*, s.97

⁵⁰ Cross, Tim, "Logistic Support for UK Expeditionary Operations", *RUSI Journal*, Şubat 2000, Vol 145, No.1, 71-75, 22 Mayıs 2007

Özel askeri şirketlerin oluşturduğu Pazar, günümüzde önemli bir boyuta gelmiştir. Bu alanda pazarın boyutu ve kazancı hakkında doğru bir değerlendirilmenin yapılabilmesi için gerekli olan kesin bilgilere ulaşmak mümkün olmasa bile, sadece ABD hükümetinin 1994 – 2002 yılları arasında yapmış olduğu 300 milyar ABD dolarına ulaşan 3000 anlaşma bulunduğu tahmin edilmektedir.⁵¹

Bu şirketler genellikle kurulmuş oldukları ülkenin savunma bakanlıkları ile iyi ilişkilere sahip emekli subaylar tarafından yönetilmektedir. Emekli subaylar hükümeti etkileyebilmekte ve güvenlik ile ilgili görevlerde şirketlerinin pay almasını sağlamaktadırlar.⁵² Örneğin *Military Professional Resources Incorporated* (MPRI) şirketinin Körfez Savaşının planlanması ile ilgili kendisine verilen önemli işi almasında, şirketin başında bulunan eski genelkurmay başkanı Carl E. Vuono'un büyük etkisi olmuştur.

Bu şirketlerin büyüklüğü, küçük ve orta ölçekten uluslararası şirket boyutuna kadar değişmektedir. Teçhizat olarak görev bölgelerinde performanslarını arttıracak malzeme kullanan bu şirketler, personellerini dünyada prestijleri kabul görmüş olan askeri kurumlardan ve elit birliklerden gelen kişiler arasından seçmektedirler.

Şirketler görevlere gönderdikleri ekiplerini askeri alanda uzun yıllar çalışmış ve bilhassa Amerikan, İngiliz ve Güney Afrikalı özel kuvvet mensuplarından oluşturmaktadırlar. Bu personele Fransız paraşütçüleri ile lejyonerleri⁵³, Kuzey İrlandalı, Şilili ve Kolombiyalı⁵⁴ paramiliter grup üyeleri eklenmektedir. Özel askeri şirketlerin personel gücünü göstermek açısından MPRI şirketi ele alırsa, bu şirketin görevlendirmeye hazır 14.000 kişilik bir personel kadrosunu elinde bulundurması şirketlerin personel durumu

<www.rusi.org/publications/journal/ref: J40c1f77688a0b/>.

⁵¹ Niekerk, Phillip van ve Laura Peterson. "Privatising Combat – The New World Order". 29/5/2007<http://www.thirdworldtraveler.com/War_Peace/Privatizing_Combat.html>

⁵² Mokhiber, Russell ve Robert Weissman, "The Rising Corporate Military Monster". 25/12/ 2006 <<http://www.commondreams.org/views04/0423-12.htm>>

⁵³ Gérard Davet ve Fabrice L'homme. "Profession: mercenaire français en Irak", *Le Monde*, 26/11/ 2005. 25/12/ 2006 <<http://www.mondialisation.ca/index.php?context=viewArticle&code=DAV20051202&articleId=1389>>

⁵⁴ Roméo Langlois ve Pascale Mariani, "Quand les Américains recrutent des mercenaires colombiens", *Le Figaro*, 26 Ağustos 2005. 25 Aralık 2005 <<http://www.educweb.org/webnews/ColNews-Aug05/French/Articles/QuandlesAmericainsrecrute.html>>

açısından aydınlatıcı olmaktadır. Bu şirketin istenildiği takdirde denizaltı savaşları ile ilgili nükleer konulardaki uzmanlarını müşterilerine gönderebileceği şeklindeki açıklaması, özel askeri şirketlerin müşterilerinin istedikleri hizmetleri sağlayabilmek maksadıyla ellerinde tuttıkları personel çeşitliliğini göstermektedir.⁵⁵

Özel askeri şirketler, gerek küçük ilanlar gerekse Internet üzerinden yaptıkları iş ilanları sayesinde personel bulmaktadır. Genel olarak işe alınma telefon veya elektronik posta üzerinden basit ve bürokrasiden uzak şekilde olmaktadır.

Özel askeri şirketlerde çalışacak olan personelin geliri, çalıştıkları bölgelerdeki riskin durumuna göre değişmektedir. Örneğin, Irak'ta çalışmak isteyen bir kişi aylık 24.000 dolar kazanabilmektedir. Bu kişilerin ölümü durumunda yapılan sigorta, 1,5 – 2 milyon ABD dolarına varan tazminat ödemektedir. Verilen bu rakamlar uygun niteliklere sahip bir personelin kazancını göstermektedir. Personele ödenen maaş; personelin niteliklerine, tecrübesine ve milliyetine göre değişmektedir. Mesela, Güney Afrikalılar ve daha önceden İngiliz ordusunda görev yapmış olan Nepalli Gurkalar aylık 8.000 ABD doları maaş alabilirken, Rus, Ukrayna ve Sırp özel askeri şirket personeli 5.000 ABD doları maaş almaktadır. Dolayısıyla ücretlerinde operasyon yapıları ve çalışacak personelin eski bağlantıları çerçevesinde pazarlığa açık olduğu görülmektedir.

Riskli bölgelerde çalışan özel askeri personelin görevleri kabul etmesinde, para ve macera ruhu önemli rol oynamaktadır. Bu motivasyonları ile kolonizasyon ve post – kolonizasyon dönemindeki eski paralı askerlere benzemektedir. Bununla birlikte günümüzün özel askeri şirketleri tarihteki örneklerinden farklı bir görüntüye sahiptir. En temel farklılık, faaliyetlerinde görülen girişimci yapılanmalarındadır. Günümüzde paralı askerlik kişiler tarafından değil, yasal düzenlemeler ile kurulmuş olan şirketler tarafından yürütülmektedir. Özel askeri şirketler, açık pazar ilkesine göre çalışmaktadır. Bu şirketler birçok müşteriye, aralarında imzalanan resmi anlaşmaların hükümlerine uygun şekilde hizmet vermektedir.

Özel askeri şirketler yukarıda açıklanan ticari özellikleri ile diğer şirketler gibi görünmektedir. Aralarından bazıları, silah endüstrisi, inşaat, elektronik ve haberleşme alanında faaliyet gösteren holdinglerin içinde, hisse senetlerini borsada halka arz etmektedir. Bu şirketler, uluslararası düzende

⁵⁵ Stéphane Bussard, “La privatisation de l'industrie militaire représente un phénomène mondial. Entretien avec Peter W. Singer”, *Le Temps*, 30 Nisan 2007. <http://www.interet-general.info/article.php3?id_article=1236>

kabul gören aktörler ve yasal hükümetler için çalışarak, halkın gözünde iyi bir imaj ve şöhret yaratmaya çalışmaktadır. Şirketlerin bazıları personelinin iyi şekilde davranması için bazı talimatlar bile hazırlamıştır.⁵⁶

Bu şirketler personelini değişik ortamlarda yetişmiş kişilerden seçmesine rağmen, şirket yapısı içinde personeli organize etmektedir. Başarılı bir organizasyon için, şirketler personelin uyması gereken bir takım disiplin kuralları ve doktrinler kullanmaktadır.⁵⁷

Özel şirketler aynı zamanda, istikrarsız bölgelerdeki terörist veya isyancı güçlerin tehdidi altında bulunan yerlerde güvenlik ile ilgili faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu alandaki faaliyetler insani yardım operasyonlarındaki konvoy koruması ve hassas merkezlerin gözetlenmesini kapsamaktadır. Örneğin İngiliz şirketi *Erinys* yaptığı 104 milyon ABD doları değerindeki anlaşma gereğince, Iraklılardan seçip yetiştireceği 15.000 kişi ile petrol kuyularını, petrol rafinelerini ve aynı zamanda Kuzey Irak'taki elektrik hatları ile su kanallarını koruyacaktır.⁵⁸

Özel askeri şirketler Bağdat'ta Irak hükümetinin binalarının ve dış ülke temsilciliklerinin bulunduğu “*Yeşil Bölge*”yi korumaktadır. Ayrıca, gazetecilere, şirket yöneticilerine ve üst düzey bürokratlara yakın koruma da sağlamaktadır. Örneğin, Irak'a yönetici olarak gönderilen Paul Bremer *Blackwater*, Afganistan Devlet Başkanı Hamid Karzai 2002 – 2005 yılları arasında *Dyncorp* tarafından korunmuştur.

Özel askeri şirketlerin kullanımı hususunda ele alınması gereken diğer bir husus, bu şirketlerin kullanılması ile elde edilen politik kazançlardır. Bu şirketlerin kullanılması ile parlamento, medya ve kamuoyu kontrolünden kurtulmak söz konusu olabilmektedir. Bu şirketler, ayrıca resmi olarak yapılamayan bazı operasyonların yapılmasını da sağlamaktadır.

Özel askeri şirketlere güvenlik yönünden hassas bölgelerin verilmesi ile devletler ilk olarak, askeri kayıplar neticesinde halka vereceği hesaptan kurtulmuş olmaktadır. Şirket personelinin ölümü ile bir devletin üniformasını taşıyan askerin ölümü arasında, gerek kamuoyunda gerekse medyada büyük tepki farkı olmaktadır. Çünkü paralı bir askerin ölümü, para karşılığı aldığı risk neticesinde meydana gelmektedir. Bu şirketlere ait personel kay-

⁵⁶ Bakınız: ipoaonline.org. 24 Nisan 2007 <http://ipoaonline.org/php/index.php?option=com_content&task=view&id=100&Itemid=109>

⁵⁷ Fred Schreier ve Marina Caparini, *Privatising Security: Law, Practice and Governance of Private Military and Security Companies*, Cenevre, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, Occasional Paper- No:6, Mart 2005

⁵⁸ Christian T. Miller, “Iraq: Evidence of Fraud Found by Iraq Audit”, *Los Angeles Times*, 30/4/ 2006. <<http://www.corpwatch.org/article.php?id=13537>>

bının devletlerin kayıp hanesine yazılmaması hükümetler için bir fayda sağlamaktadır. Örneğin Irak'ta Haziran 2005 tarihine kadar 238 özel güvenlik görevlisi ölmüştür.⁵⁹ Diğer bir Internet sitesinde verilen kesin olmayan rakamlara göre, Irak'ta 2006 yılı sonuna kadar ölen özel askeri şirketlerde çalışan personel miktarı 386 kişidir. Özel askeri şirketlerde çalışan personelin ölümü, medyada Amerikan askerlerinin ölümü kadar yer bulmamıştır.

Özel askeri şirketlerin, hükümetlerin diğer ülkeler ile ilgili politikalarının yürütülmesinde bir araç olarak kullanılması, bu şirketlerin devletlere sağladığı faydalardan biridir. Eğer bir ülkede asker bulundurma hususunda gerek ulusal gerekse uluslararası bir sınırlama söz konusu ise hükümetler bunlardan özel askeri şirketler sayesinde kurtulabilmektedir. Örneğin, Amerikan Kongresi Kolombiya topraklarında bulunabilecek askeri personel miktarını beş yüz kişi ile sınırlandırmıştır. Bununla birlikte özel askeri şirketler hakkında herhangi bir sınırlama söz konusu değildir. *DynCorp* firması 1991 yılından beri Kolombiya ordusunu eğitmekte, Kolombiya Hükümetinin hazırlamış olduğu uyuşturucu ile mücadele planı dâhilinde istihbarat temin etmekte ve kokain tarlalarının havadan imhasına katılmaktadır. Şirketin katılmış olduğu operasyonlar esnasında kullanılan vasıtalar, aynı operasyonlar esnasında ölen beş personel ve Kolombiyalı gerillalar tarafından esir alınan diğerleri gibi medyada yer bulmamıştır. Bu personelin asker olması durumunda medyanın tepkisinin nasıl olacağı, bunun bir skandal yaratıp yaratmayacağı, üzerinde düşünülmesi gereken bir faraziye dir.

Özel askeri şirketlerin diğer ülkelerde yapmış olduğu faaliyetler silahlı kuvvetlerin yapmış olduklarından daha az dikkat çekmektedir. Hizmet isteyen ülkeye gönderilen sivil danışmanlar, şirketin kurulmuş olduğu ülkenin politik niyetinin ve hizmet verilen ülkedeki askeri gücün saklanması kolaylaştırmaktadır. Özel askeri şirketler diğer bir deyişle, devletlerin dış politikalarına gizli olarak destek verebilecek bir güç hâline gelebilmektedir.⁶⁰ Bu konuda örnek veren Fransız gazeteciler Barbara Vignaux ve François Dominguez, yaptıkları değerlendirmede 10 Temmuz 1985 tarihinde Greenpeace gemisi “*Gökkuşaklı Savaşçı*”sının Yeni Zelanda’da batırılmasında, gizli servis ajanlarının yerine paralı askerler kullanılmış olsaydı Fransa’nın oluşan politik krizden kolaylıkla sıyrılabileceğini ifade etmişlerdir.⁶¹

⁵⁹“ Icasualties”, 2/4/2007, <<http://icasualties.org/oif/Civ.aspx>>

⁶⁰ Olivier Hubac, *Mercenaries and Private Police : Privation of Armed Violence*, Manchecourt, Universalis, 2005

⁶¹ François Dominguez ve Barbara Vignaux. “La nébuleuse des mercenaire français”, *Le Monde Diplomatique*, Ağust 2003. 10 /12/ 2006 <<http://www.monde-diplomatique.fr/2003/08/DOMINGUEZ/10303>>

Özel askeri şirketlerin merkezinin bulunduğu ülke bu şirketlerin faaliyetlerini sınırlandırabilmekte, bu şekilde yönlendirebilmektedir. Şirketlerin sağlamış oldukları teknik yardımlar gerçekte çatışma ve savaşa müdahalelerdir. Ocak 1995 yılında Amerikan hükümeti *MPRI* şirketine, Hırvat ordusunun kurulması ve danışmanlık hizmeti verilmesi için izin vermiştir. *MPRI* şirketi Hırvat ordusuna sadece demokrasilerdeki sivil – asker ilişkileri konusunda danışmanlık yaptığını ileri sürmüştür.⁶² Bu açıklamadan sekiz ay sonra, Hırvat ordusu Krajina bölgesini Sırlardan ele geçirmek amacıyla bir karşı taarruz başlatmıştır. Bu saldırıyı değerlendiren birçok gözlemci, Hırvat birliklerinin daha önceki çatışmalara göre daha iyi hazırlanmış ve koordineli hareket ettiğini belirtmiştir. Bu değerlendirmeler *MPRI* şirketinde görev yapan birçok emekli Amerikalı generalin Hırvat meslektaşlarına yardım ettiği şüphelerini doğurmuştur.⁶³ Hırvat ordusu, Amerikalı danışmanlarından, yaptığı saldırılar esnasında yararlanmış olsa bile, bu Amerikan Hükümetinin tarafsızlığını devam ettirmesini ve saldırı esnasında oluşan katliamlardan sorumlu olmamasını sağlamıştır.

Askeri harekâta verilen lojistik destek, özel askeri şirketler ile kolaylıkla bağdaştırılabilen hizmet şeklidir. Lojistik hizmet artık sadece onarım, temizlik gibi hususları içermemektedir. Bunlara ilaveten su, yakıt, mühimmat gibi ikmal maddeleri de, bu hizmet içinde sağlanmaktadır. Mesela *Kellog, Brown and Root (KBR)* Balkanlar'da bulunan Amerikan kuvvetlerine ait üslerinin idaresi ve altyapısı ile ilgilenmektedir. Özel şirketlerin lojistik hususunda aldıkları yükümlülükler insani yardım ve barış operasyonlarında da görülmektedir. *Dyncorp International* adlı Amerikan şirketi 2003 yılının Temmuz ayında imzalamış olduğu anlaşma gereğince ABD'nin Afrika'da yürütmekte olduğu insani yardım operasyonlarına lojistik destek sağlamaktadır.

Özel askeri şirketlerin silahlı kuvvetlere sağlamış oldukları diğer bir hizmet türü, teknik yardım ve danışmanlıktır. Amerikan ordusu bünyesinde bulundurduğu (B-2 bombardıman uçağı, F – 117, U – 2 uçakları, Apaçi helikopterleri, gemilerin üzerinde bulunan hava savunma sistemleri gibi) karmaşık silah sistemlerinin bakımını özel şirketlere vermiştir.

⁶² Phillip van Niekerk ve Laura Peterson. "Privatising Combat – The New World Order". 9/12/2006 <http://www.thirdworldtraveler.com/War_Peace/Privatizing_Combat.html>

⁶³ Esther Schrader, "US companies hired to train foreign armies", *Los Angeles Times*, 14 /4/ 2002. 25/12/ 2006 <<http://www.commondreams.org/headlines02/0414-02.htm>>

İstihbarat faaliyetlerinde sunulan uzmanlık özel askeri şirketler tarafından müşterilerine sunulan diğer bir hizmet alanıdır. *Diligence LLC*, bu alanda faaliyet göstermektedir. Şirket kendi ekibinin Amerikan, İngiliz ve Rus gizli servis elemanlarından kurulmuş olduğunu belirtmektedir.⁶⁴ İngiliz şirketi *Sandline*, Sırbistan, Bosna ve Hırvatistan'da savaş suçlularının aranmasında istihbarat hizmeti sağlamaktadır.⁶⁵

Savaş ve çatışma sonrasında yürütülen faaliyetler de özel askeri şirketlerin hizmet alanlarından birini oluşturmaktadır. *Dyncorp* şirketi, 2005 yılından beri, Liberya ile yaptığı yıllık 70 milyon ABD dolarına varan anlaşma gereğince, diktatör Charles Taylor'a bağlı güçlerin silahlarını toplamakta ve terhis edilmesi için gerekli işlemleri yapmaktadır. Bu şirket aynı zamanda, Liberya'da kurulacak olan yeni ordunun oluşturulması hususunda da faaliyet göstermektedir. Aynı firma, Irak ve Afganistan'da yeniden oluşturulan polis güçlerinin eğitimi ve alımında görev yapmaktadır.⁶⁶ Ayrıca mayınlı alanların temizlenmesi ile silah ve mühimmatın imhası da özel şirketler tarafından savaş sonrası verilen hizmetlerdendir. Örneğin Amerikan firması Ronco Irak'ta, Fransız firması *Compagnie Française d'Assistance Spécialisée (COFRAS)* Kamboçya'da bu faaliyetleri sürdürmektedir.⁶⁷

Özel askeri şirketlerden hiçbiri savaşa gibi bir faaliyeti müşterilerine önermemektedir. Daha önceden faaliyet alanlarında savaşan *Executive Outcomes* ve *Sandline* şirketleri günümüzde feshedilmiştir. Bununla birlikte özel askeri şirketlerin sorunlu bölgelerde görev yapan personeli hâlen düşmanlıklarla karşılaşmaktadır.

Irak'ta Özel Askeri Şirketler

2003 yılında ABD liderliğindeki koalisyon güçlerinin Irak'ı işgal etmesiyle başlayan süreç özel askeri şirketlerin gelişim sürecinde yeni bir dönüm noktasıdır denilebilir. Nasıl ki Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle beraber küresel düzeyde ortaya çıkan güvenlik boşluğu özel askeri sektörün patlamasına yol açıtıysa, Irak'taki güvenlik sorunları da sektörde yaklaşık 15 yıldır görülmeyen yeni bir genişleme dalgasına yol açmıştır. Üstelik ülkedeki so-

⁶⁴ Bakınız: www.diligencellc.com/about.html

⁶⁵ Christopher Sprearin, "American Hegemony Incorporated: The Importance of Military Contractors in Iraq." *Contemporary Security Policy*, Vol. 24, no. 3/12/2003, 26 - 47

⁶⁶ Bakınız: <http://www.dyn-intl.com/subpage.aspx?id=42>

⁶⁷ ZARATE, Juan Carlos Zarate, "The Emergence of a New Dog of War: Private International Security Companies, International Law, and the New World Disorder", *Stanford Journal of International Law*, Vol.34,issue.75, s.112

runların yakın gelecekte çözülebileceğine dair bir işaret görünmemesinden, özel askeri şirketlerin gittikçe daha fazla önem kazanacağı düşünülebilir.

Irak'ın işgaliyle beraber bu ülkede çalışan ilk özel askeri şirketlerin faaliyetleri de ilgiyle izlenmeye başlanmıştır. Her ne kadar gözlemciler, daha çok Halliburton, Parsons ve Fluor gibi inşaat işlerini yapan şirketler üzerinde dikkatlerini yoğunlaştırsalar da, İşgal Güçleri Geçici Yönetimi (Coalition Provisional Authority-CPA), sivil toplum kuruluşları ve altyapı şirketleri gibi kurum ve kuruluşlara güvenlik hizmetini sunan özel askeri şirketler de gittikçe daha fazla dikkat çekmiş ve bu şirketlerin çalışanları medya tarafından "paralı askerler" olarak nitelendirilmişlerdir.

Aslında günümüz modern ordularının çoğunun kadrolarını barış zamanında, para kazanmak için orduya katılan gönüllüler oluşturmaktadır. Yani kamunun askerleriyle özel sektörün askerleri arasındaki temel fark kiminle sözleşme yaptıkları, bir başka deyişle işverenlerinin kim olduğudur.⁶⁸

1991 deki I.Körfez Savaşı'nda her 50 askeri personele bir özel askeri şirket personeli düşerken, ABD'nin II. Irak Savaşında bu rakam 10 askere bir özel askeri şirket çalışanına yükselmiş olup,⁶⁹ bunun en önemli nedeni Irak'ta halen devam eden güvenlik boşluğudur. Koalisyon geçici yönetiminin müfettişlerine göre ülkenin yeniden inşası için harcanan paranın en az yüzde 10 ile yüzde 50'si arası güvenlik ihtiyaçlarına harcanmaktadır.⁷⁰

Irak'ta bu kadar önemli bir güç teşkil eden özel askeri şirketlerin inceleneceği bu bölümde öncelikle şirketlerin ülkedeki genel durumuna bakılacak, daha sonra seçilmiş bazı şirketlerin faaliyetleri kısaca anlatılacak, en son ise şirket çalışanlarının karıştıkları bazı olaylardan örnekler verilecektir.

Irak'ta Faaliyet Gösteren Şirketlerin Genel Durumu

Günümüzde özel askeri şirketlerin faaliyetleri eskiye nispeten daha göz önünde olmasına rağmen hâlâ şeffaflık, açıklık ve kontrol edilebilirlikleri hakkında şüpheler mevcuttur. Bugün Irak'ta kaç özel askeri şirketin çalıştığını tam olarak kimse bilmemesine rağmen, basına yansıyan olaylar, konu

⁶⁸ Brendan O'Neill, "Is it mercenary to join military for perks, not war?," *Christian Science Monitor*, 1 /6/ 2007, <http://www.csmonitor.com/2004/0601/p09s02-coop.html>.

⁶⁹ Deborah Avant, "The Privatization of Security and Change in the Control of Force," *International Studies Perspectives*, May 2004, Vol. 5 Issue 2, s153

⁷⁰ Seth. Borenstein, "Insurance, Security Prove Costly for Contractors in Iraq," 1/4/2007, *Knight Ridder Newspapers*, 6/4/ 2007 <<http://www.realcities.com/mld/krwashington/8323849.htm>>.

üzerinde çalışan akademisyenlerin yayınları ve bazı resmi raporlar sayesinde Irak'ta özel askeri şirket cephesinde neler olduğunu anlamak mümkündür. Örneğin Geçici İşgal Yönetiminin ABD Kongresine sunduğu bir rapora göre Irak'ta 20.000 personeliyle 60 özel askeri şirket mevcut olup, çalışanların 14.000'i Iraklı, kalanların büyük kısmı da üçüncü ülke vatandaşlarıdır. Ancak Ebu Garip hapishanesi skandalıyla beraber bu raporun eksik olduğu, Irak'ta bildirilenden daha fazla özel askeri şirket olduğu anlaşılmıştır. Bugün tahminlere göre, Global Risk Strategies 1.000-1.200 kişi. Blackwater yaklaşık 600; SOC-SMG 300; Triple Canopy yaklaşık 350; Control Risks Group 750; Olive 265; DynCorp 175 kişi istihdam etmektedir.⁷¹

Irak'ta çalışan özel askeri şirketler, sadece savaşı başlatan veya işgal güçlerine destek veren ülkelerde değil, İngiltere, Nepal, Şili, ABD, Ukrayna, İsrail, Güney Afrika ve Fiji gibi birçok farklı ülkede kayıtlı olan şirketlerdir. Bu şirketlerin her birinin farklı uzmanlık alanları olmasına rağmen, temelde hepsinin orada bulunmasının nedeni güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunmaktır.

Bu şirketler dünyanın her tarafından farklı metotlarla asker toplamakta ve bunları Irak'taki güvenlik operasyonlarında istihdam etmektedirler. Örneğin sadece Güney Afrika Cumhuriyeti'nden tamamına yakını eski asker ve polis olmak üzere en az 1.500 kişinin Irak'ta farklı şirketlerde çalıştıkları, ayrıca birçok güvenlik görevlisinin de Irak'a gitmek üzere istifa etmekte oldukları bildirilmiştir. Benzer şekilde, Hindistan hükümetinin vatandaşlarının Irak'a seyahat etmelerini yasaklamış olmasına rağmen en az 1500 Hintli eski askerin bu ülkede özel askeri şirketlerde çalıştıkları bildirilmiştir. Bu örnekleri, Kolombiya, Cezayir, Avustralya ve Rusya gibi ülkelerin eski askerlerinden Irak'a gelip, özel askeri şirketlerde çalışmaya başlayanları da ekleyerek çoğaltmak mümkündür.⁷²

Irak'taki özel askeri şirketler genel olarak üç kategoride hizmet vermektedirler. Bunlardan birincisi üst düzey sivil yöneticiler için kişisel koruma hizmetleri, ikincisi sivil yerleşim yerlerinin korunması ve üçüncüsü de sivil konvoyların korunmasıdır. Bu hizmet sözleşmelerinden direk ABD

⁷¹ David. Isenberg, "A Fistful of Contractors: The Case for a Pragmatic Assessment of Private Military Companies in Iraq", *British American Security Information Council*, Basic Research Report, 4 /4/2007, <http://www.basicint.org/pubs/Research/2004PMC.htm>.

⁷² Harvey Thomson, "Washington fields mercenary army in Iraq," World Socialist Web Site, 5 /5/ 2007, <<http://www.wsws.org/articles/2004/may2004/merc-m05.shtml>>.

hükümeti veya işgal yönetimiyle yapılanlar nispeten daha azdır, sözleşmeler daha çok bölgede iş yapan büyük şirketlerle yapılmaktadır.⁷³

Irak gibi tehlikeli bir bölgede özel askeri şirketlerin çalışanlarının kullanılması "tecrübe" gibi bazı önemli avantajlar sağlamaktadır. Daha önceki bölümlerde de sık sık yinelendiği gibi, özellikle birinci grup özel askeri şirketler sınıfına giren askeri destek şirketlerinde çalışan personelin büyük kısmı ABD'de Ranger, Delta Force, SEAL ve Yeşil Bereliler, İngiltere'de SAS gibi seçkin birliklerin eski mensupları olup, eğitim seviyeleri ve çatışma tecrübeleri çok yüksektir.⁷⁴

Yaşları 30 ve 40 arasında olan eski askerlerin bu yüksek tecrübe seviyesi operasyonların daha güvenli şekilde yapılmasını sağlamakta, muhtemel zayıfları ise en aza indirmektedir. Üstelik bu personel eğitimlerinin büyük kısmını ayaklanmaları bastırma, kontrgerilla operasyonları ve psikolojik harekât gibi düşük yoğunluklu çatışma konularında aldıkları için operasyonların etkinliğine ikinci bir ek katkı sağlamaktadırlar. Oysa eğitimini yeni bitirip cephede görev alan bir asker ne kadar iyi eğitilmiş olursa olsun, ortaya çıkan sonuç en iyi ihtimalle "iyi eğitilmiş ve tecrübesiz" olmaktadır.⁷⁵

Bu avantajlara rağmen özel askeri şirketlerin kullanılmasının bir takım dezavantajları da bulunmaktadır. Bunların başta gelenleri, sigortalar ve ücretler olup, firmalar çalışanlarının sosyal güvenlikleri konusunda ne kadar harcama yaptıklarını bildirmemekte, ölen ve sakat kalanların çoğuna hiçbir ödeme yapmadıklarına dair iddialar ortaya atılmaktadır.⁷⁶ Ancak çalışanlara ödenen paralar daha büyük bir tartışma konusu olmaktadır. Çeşitli yayın organlarında şimdiye kadar yapılmış yayınlarda farklı miktarlardan bahsedilmesine rağmen, yayınların hepsinin ortak özelliği özel şirket çalışanlarının düzenli ordu personelinden en az birkaç kat daha fazla para kazandıklarıdır.

Söz konusu durum, Irak'ta görev yapan sıradan Amerikan askerlerinin tepkisine yol açmakta, güvensiz ortamda morali bozuk askerler arasında ayrı bir hoşnutsuzluk konusu olmaktadır. Örneğin inşaat şirketlerine güvenlik hizmeti veren ABD kökenli özel güvenlik şirketi Steele Foundation Irak'ın herhangi bir yerinde görev yapan çalışanlarına aylık 10.000 ila 20.000 dolar arasında maaş ödediğini bildirmiştir. Benzer şekilde Paul Bremer'ın

⁷³ Isenberg, "A Fistful of Contractors:..."

⁷⁴ Pratap Chatterjee, "Ex-SAS Men Cash in on Iraq Bonanza", *CorpWatch*, 1 /6/ 2007, <<http://www.corpwatch.org/article.php?id=11355>>.

⁷⁵ Isenberg, "A Fistful of Contractors:..." , s.7

⁷⁶ JAKOBS, Andrew ve S.Romero, "US Workers, Lured By Money And Idealism, Face Iraqi Reality," *New York Times*, 14 /4/ 2007, <http://www.occupationwatch.org/article.php?id=4124>>.

güvenliğini sağlayan Blackwater şirketinin çalışanlarına günlük 2.000 dolar maaş ödediğinden bahsedilmektedir ki bu bir askerinin aylık maaşı demektir. Doğal olarak özel kuvvetlerin ücretleri sıradan askerlerinkine oranla daha yüksektir. Örneğin ABD yeşil bereli veya SEAL birliklerinde 20 yıl görev yapmış orta rütbeli bir subay ortalama yıllık 50.000 dolar ve emekliliğinde de 23.000 dolar ikramiye kazanmaktadır.⁷⁷ Devlet ve özel sektörün ödediği ücretler arasındaki bu uçurum, yılların emeği ve parası harcanarak yetiştirilmiş seçkin askerlerin özel askeri şirketlere kaptırılmasına yol açmakta, böylece gelişmiş ülkelerin özel kuvvetleri oldukça zor durumda kalmaktadır.⁷⁸

Özel askeri şirketlerin sahip oldukları siyasi bağlantılar ayrı bir tartışma konusunu oluşturmaktadır. Şirketlerin çoğunun kurucularının eski askerler veya siyasetçiler olması yoğun lobi faaliyetlerini gündeme getirmekte, ayrıca kimi yolsuzluk iddialarına neden olabilmektedir. Örneğin adı Irak'taki işkence iddialarıyla sık sık gündeme gelen CACI (Consolidated Analysis Center Incorporated) International'ın eski yöneticisi ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Richard Armitage'dir. Benzer şekilde Steel Foundation Danışma Kuruluna Başdanışman olarak dört farklı ABD başkanıyla beraber çalışmış ve önemli ülkelerde büyükelçilikler yapmış Robert Frovick'i getirmiştir.⁷⁹

Ebu Garip hapishanesi'ndeki işkence olayından sonra iyice gün yüzüne çıkan ABD'nin Irak'ta yaptığı insan hakları ihlalleri genellikle özel askeri şirketlerle beraber anılmaktadır. Bu ihlallerin tamamının sorumluluğunu özel askeri şirketlere yüklemek kanaatimizce doğru olmamakla beraber, şirket çalışanlarına hukuk dışı hareketlerinde nasıl yaptırım uygulanacağı önemli bir tartışma konusudur. Söz konusu ihlaller düzenli ordunun askerleri tarafından yapıldığı zaman yargılama açısından bir boşluk çıkmamaktadır, çünkü gerek ülkelerin askeri ve ceza yasaları gerekse uluslararası hukuktaki düzenlemeler ve yaptırımlar bu askerlere en azından teoride uygulanabilmektedir. Ancak özel askeri şirket personeli ordu mensubu değildir ve askeri yasalar bu kişileri bağlamamaktadır. Bunun yanında Geçici İşgal Yönetimi koalisyon güçleri ile onlara eşlik eden askeri ve sivil personelin yerel mahkemeler tarafından yargılanamayacağını Haziran 2003'te ilan etmiştir. Üstelik bu kişilerin Cenevre Sözleşmelerine göre "savaşçı" sayılıp sayılmayacakları ayrı bir tartışma konusudur. Silâh taşıdıklarına ve açıkça çatışma-

⁷⁷ Ben Schmitt, "Detroit Cop Gets a New Beat: Iraq," *Detroit Free Press*, 22/12/2003, 5/4/2004 <http://www.freep.com/news/locway/cops22_20031222.htm>.

⁷⁸ Isenberg, "A Fistful of Contractors:...", s.27

⁷⁹ Tim Shorrock, "CACI and Its Friends," *The Nation*, 1/6/ 2007, Vol 278, Issue 24, 6-7 <<http://www.thenation.com/doc.mhtml?i=20040621&s=shorrock>>.

nın bir tarafı için çalıştıklarına göre savaşı sayılabilirler ancak, tanınabilir bir üniforma taşımadıkları ve genel bir askeri komuta altında bulunmadıkları için savaşı sayılmamaları da mümkündür. Ayrıca çatışma ortamında kendi hükümetleri için çalışan kişilerin hukuken paralı asker olmadıkları açıktır.⁸⁰

Yukarıdaki sayılan nedenlerden dolayı özel askeri şirket çalışanlarının hukuki durumlarında acil bir düzenleme yapılması gerekmektedir ve bu konuda ABD ve İngiltere'de çalışmalar başlamıştır. Çalışmalarda yargılama için beş ayrı seçenek üzerinde durulmaktadır. Bunlardan birincisi, yerel mahkemelere bu kişileri yargılama yetkisi verilmesi, ikincisi kendi ülkelerindeki sivil mahkemelerde yargılanmaları, üçüncüsü ABD'de Yabancılar Haksız Muamele İddiaları Hakkındaki Kanuna (Alien Tort Claims Act-ATCA) göre yargılanmaları, dördüncüsü 1996 yılında yürürlüğe giren ABD Savaş Suçları Kanununa göre yargılanmaları, beşincisi ise 2000 yılında yürürlüğe giren Ülke Dışındaki Askeri Yargılama Kanununa (Military Extraterritorial Jurisdiction Act) göre yargılanmaları seçenekleridir.⁸¹

Şirketlere Örnekler:

Irak'taki Geçici İşgal yönetiminin ABD Kongresine sunduğu bir rapora göre ülkede Amerikan vatandaşları, Iraklılar ve üçüncü ülke vatandaşları da dâhil olmak üzere toplam 20.000 civarındaki personeliyle 60 özel askeri şirket çalışmaktadır. Ancak Ebu Garip hapishanesindeki işkence skandalından sonra bu rakamın doğru olmadığı anlaşılmıştır, çünkü işkenceye karışan CACI International ve Titan şirketleri bu raporda yer almamaktadır.

Bu kadar çok şirketin anlatılmasının bu çalışmanın boyutunu aşacağı açıktır, zaten gerçekte Irak'ta kaç özel askeri ve güvenlik şirketinin çalıştığını da gizli bilgilere ulaşamayıp sadece açık kaynaklardan bilgi toplamaya çalışan kimse bilmemektedir.⁸² Burada özel askeri şirketlerin tam olarak ne gibi işler yaptıklarının anlaşılması bakımından, faaliyetleri çokça basına yansıyan bazı şirketlerden örnekler verilmiştir.

Blackwater(ABD)

Irak'ta yaptığı diğer işler yanında Geçici İşgal Yönetiminin başındaki L. Paul Bremer'in yakın korumalığını da yapması sebebiyle basının en çok ilgisini çeken Blackwater, daha önce Kuzey Carolina'da 10.000 askerin eğitimi için Pentagon ile sözleşme imzalamıştır. Şu anda ABD'nin Irak büyü-

⁸⁰ Phillip Carter, "Hired Guns: What to do about Military Contractors Run Amok," Slate, 9/4/2004, 4 /4/ 2007<<http://slate.msn.com/id/2098571>>.

⁸¹ Isenberg, "A Fistful of Contractors:...", s.65

⁸² Robert Schlesinger, "The Imperial Pentagon" Salon, 6/4/2007, <http://www.salon.com/news/feature/2004/05/20/secrets/index_np.html

kelçisini koruyan şirketin 2004 Mart ayının sonunda dört çalışanın direnişçiler tarafından öldürölüp sonra da parçalanması çeşitli tartışmalara yol açmıştır.⁸³

Control Risks Group (İngiltere)

Çalışanlarının büyük kısmını Fijili eski askerlerin oluşturduğu İngiliz şirketi yeni Irak parasının ülkedeki dağıtımını ihalesini kazanmıştır. Daha önceden Afganistan'da da aynı işi yapan şirketin başkanı The Guardian gazetesine yazdığı mektupta, kendilerinin orduya yardımcı bir güç olarak ülkede bulunmadıklarını, Irak'ın yeniden inşasında çalışan şirketlere güvenlik hizmeti sunduklarını, bunun dünyanın her tarafında görülen özel sektör işlerinden bir farkının olmadığını sadece Irak'ta işlerin biraz daha karmaşık ve büyük boyutlu olduğunu bildirmiştir.⁸⁴

DynCorp International (ABD)

Computer Sciences Corporation'ın bir alt kuruluşu olan DynCorp, Irak polisinin eğitilmesi için ABD'den eski polis memurlarını toplamasıyla dikkat çekmiştir. Bu iş için hem ulusal hem yerel seviyedeki Irak adalet makamlarıyla çalışmak üzere en az 10 yıl adli görevlerde çalışmış 1.000'in üzerinde teknik uzmanı Irak'a getirmiştir.

Erinys (Güney Afrika Cumhuriyeti)

Merkezi Johannesburg'ta bulunan Erinys'i, Irak'ta açılan en büyük ihalelerden biri olan petrol tesislerinin ve boru hatlarının korunması işini 100 milyon dolarlık bir sözleşmeyle üslenmiştir. Bu iş için yaklaşık 14.000 Iraklı özel güvenlik görevlisi kiralayan şirket şu anda ülkedeki en büyük işverenlerden biri konumundadır.⁸⁵

Global Risk Strategies (İngiltere)

Şu anda İngiltere'nin Irak'taki en büyük özel güvenlik şirketi konumundadır. Birleşmiş Milletler ofislerinin ve petrol sahalarının korunması, VIP koruma hizmetleri ve Irak yönetimine yardımcı olmak gibi değişik hizmetler veren şirketin 500'ü Gurka, 300-400'ü Fijili olmak üzere 2000 civarında personeliyle ülkede çalıştığı tahmin edilmektedir.⁸⁶

⁸³ Michael Duffy, "When Private Armies Take to the Front Lines: The Security Contractors Killed in Falluja Represented a Little Known Reality of the War in Iraq" *Time Magazine*, 12/4/ 2007, www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1101040412-607775,00.html.

⁸⁴ Robert Schlesinger, "The Imperial Pentagon", *Salon*, 20/5/2007, http://www.salon.com/news/feature/2004/05/20/secrets/index_np.html

⁸⁵ Isenberg, "A Fistful of Contractors:...", s.34

⁸⁶ *Ibid.*, s.34

Pilgrims Security Ltd. (Seyseller)

Irak'taki Batılı medya kuruluşlarının çoğunun personelinin korumasını yapan şirketin adı, dört İtalyan çalışanın kaçırıldıktan sonra öldürülmesiyle duyulmuştur.⁸⁷

Titan (ABD)

1990 yılından beri ABD Kara Kuvvetleri İstihbarat ve Güvenlik Komutanlığına (U.S. Army Intelligence and Security Command) mütercim-tercüman sağlayan şirket çalıştırdığı 4.200 dil uzmanıyla en büyük gelir kaynağının çeviri işleri olduğunu belirtmektedir. Ebu Garip hapishanesindeki işkence skandalının yanında, Pentagon için yaptığı işlerin ücret faturalarının güvenlik önlemlerinin zayıf olması ve Amerikalı olmayan çalışanlarının güvenlik soruşturmasını yetersiz yaptığı konularında da suçlanmıştır.⁸⁸

Şirket Çalışanlarının Karışıkları Olaylar

Irak'ta faaliyet gösteren özel askeri şirketler incelenmeye başlanırken, Soğuk Savaşın sona ermesinden sonra özel askeri sektördeki ikinci büyük değişimin ABD'nin Irak'ı işgalinden sonra yaşandığı belirtilmişti. Bu değişim sadece sektörün büyümesi veya iş alanlarının genişlemesi şeklinde olmamış, özel askeri şirketlerin eskiye nazaran daha büyük kayıplar vermesi de yeni dönemin önemli özelliklerinden biri olarak ortaya çıkmıştır.

Irak'taki güvenlik sorununun çok üst düzeyde olması sebebiyle ülkeden tam olarak sağlıklı haberler alabilmek mümkün olmamakta, bu da şirketlerin personelinin karıştığı olayların izinin sürülmesini zorlaştırmaktadır. Üstelik vuku bulan olaylar çoğu medya organında yüzeysel olarak yer almakta, örneğin "Irak'ta bugünkü saldırılarda ... kişi öldü" şeklinde haberlere sık rastlanmaktadır.

Şimdiye kadar Irak'ta kaç kişinin öldüğü ya da yaralandığını kimse bilmemektedir ve bu bilinmezlik özel askeri şirket çalışanları için de geçerlidir. Zaten şu anda kesin bir rakam vermek anlamsızdır çünkü çatışmalar devam etmekte ve ölü sayısı giderek artmaktadır. Bu nedenle kayıplar konusunda kesin rakamlar vermektense özellikle kaçınılıp, şirket çalışanlarının karıştığı olayların bazılarından kısaca bahsetmekle yetinilecektir. Özel şir-

⁸⁷ Ibid., ,s.35

⁸⁸ , Bruce V. Bigelow, "Translation Service Pays off Big for Titan," *San Diego Union-Tribune*, 11/4/2007<<http://www.signonsandiego.com/news/business/20040811-9999-1b11titan.html>

ketlerin çalışanlarının öldürüldüğü olaylar ve isimler hakkında eksik bir listeyi internet erişim adresinden temin etmek mümkündür.⁸⁹

31 Mart 2004 tarihinde dört Blackwater çalışanının - tamamı eski SEAL personeliydiler. Felluce'de bir çatışmada öldürüldükten sonra parçalanmaları en çok ilgi çeken olaylardan birisi olmuştur. Bundan hemen sonra Nisan ayı başlarında Titan'ın tercümanlık için kiraladığı dokuz Iraklı ve dört Amerikalı tercüman öldürülmüştür. Dikkat çeken başka bir olay ise Pilgrims Security Ltd. adına çalışan İtalyan uyruklu dört kişinin kaçırıldıktan sonra öldürülmeleri olmuştur. Burada sayılan öldürülme olayları buzdağının sadece görünen kısmını oluşturmaktadır, kabaca yapılabilecek bir istatistiğe göre Irak'ta en az haftada bir benzer şekilde saldırılar yapılmaktadır.⁹⁰

Özel Askeri Şirket (ÖAŞ) Mağdurları ve Hukuki Çaresizlikleri

Uluslararası hukukta ÖAŞ'lerin kullanımı ve askeri görevlerinin özelleştirilmesine dair herhangi bir kural olmamakla birlikte paralı askerlerin kullanılması hükmen yasaktır. Zaman zaman verdikleri özel hizmetlerin doğası gereği ölümcül kuvvet kullandıkları düşünülürse uluslararası arenada düzenleme yapılması bir gerekliliktir. Devletlerin kendi sınırları içinde faaliyet gösteren ÖAŞ'lerin faaliyetlerini gözlemlemek ve denetlemek için çaba göstermeleri bu konuda atılmış bir adım olup, ancak birçok ÖAŞ'nin deniz aşırı faaliyet gösterdiği ve birçok operasyonda kendi bünyelerinde kurdukları farklı şirketlerin adlarını kullandıkları düşünülürse bu çabalar havada kalmaktadır. Irak'taki özel duruma bakıldığında ise, ABD'nin kendi kuvvetlerini denetlemek için koyduğu kurallar, ÖAŞ personelinin faaliyetlerini düzenlemekte kesinlikle yetersiz kalmaktadır. Uluslararası düzenlemeler ise ÖAŞ'lerin temel vazifelerine odaklanmalarını kısıtlayıcı oldukları iddiası ile tamamen göz ardı edilmektedirler. Uluslararası arenada, barışı koruma operasyonlarında kullanılan ÖAŞ'lerin faaliyetleri, bu operasyonlara personel göndermek istemeyen devletlerce göz ardı edilebilmektedir. Askeriyenin özelleştirilmesi ile alakalı açık uluslararası hükümler olmayışı problem teşkil etmekte, bu problem özelleştirilen vazifelerin ölümcül kuvvet kullanma gerektirmesi halinde ise katlanarak büyümektedir.

Günümüzde birçok ÖAŞ'nin Irak'taki varlığından haberdar olsak ta 1991'deki Körfez Savaşından 2004'e kadar 4000 ÖAŞ personelinin Irak'ta aktif olduğu rapor edilmiştir.⁹¹ Bu ÖAŞ'ler konvansiyonel askeri görevlerin

⁸⁹ Bakınız: <http://icasualties.org/oif/Civ.aspx>

⁹⁰ Isenberg, "A Fistful of Contractors:...", s.72

⁹¹ U.S. Security Contractors Killed in Iraq, *CNN*, 21/4/ 2005, <http://www.cnn.com/>

dışında güvenlik ve muhafızlık gibi görevleri icra etmişleridir. Bu dönemde en fazla personel istihdam eden İngiliz şirketi Erinys, boru hatlarını ve petrol kuyularını isyancıların sabotaj ve saldırılarından korumak için kontrat altına alınmıştır. Bu şirketlerin açık şekilde askeri amaçlar doğrultusunda kullanılmalarına rağmen şirketlerle alakalı ölüm olayları sürekli olarak rapor edilmiştir.⁹² II. Körfez Savaşından sonra birçok şirket Irak hapishanelerinde tercümanlık ve çevri yapmak için kontrat altına alınmıştır. Bu şirketlerin en gündemde olanları Abu Garip hapishanesinde tercümanlık yapmak için işe alınan CACI International ve Titan Corporation'dır. Bunlardan CACI, savunma, istihbarat ve elektronik devlet uygulamalarında bilişim teknolojileri ve network uygulamaları konusunda ihtisas yapmış olup Abu Garip'de tercüman adı altında sorgucular tahsis etmiştir. Yine bunlardan Titan, uzun yıllar boyunca Amerikan ordusuna bilişim ve iletişim hizmetleri vermiş olup aynı şekilde kötü işkence olaylarıyla gündeme gelmiştir.⁹³

İşkence olaylarının fotoğraflar ile basına yansımından çok daha önce Amerikan Kara Kuvvetleri Abu Garip'teki koşullar ve işkenceler üzerine bir soruşturma başlatmıştır. Abu Garip hapishanesinde yaşanan tacizlerle ilgili gizli bir rapor Kızıl Haç Uluslararası Komitesi tarafından düzenlenmiş ve bu rapor sonucu General Antonio Taguba Ocak 2004'te Irak'taki en yüksek rütbeli subay olan General Ricardo Sanchez tarafından olayları araştırmakla görevlendirilmiştir. Taguba Mart 2004'te soruşturmasına başlamış olup, soruşturma raporu Abu Garip hapishanesinde görev yapan personeli komuta eden General Janis Karpinski'nin görevden alınmasıyla sonuçlanmıştır.

Taguba'nın raporu Abu Garip hapishanesinde yaşanan problemler ile ilgili tespitlerde bulunmuş, genel olarak sıkıntıların; yeterli eğitim almamış personelden, uluslararası hukuktan ve insan haklarından bihaber olmalarından kaynaklandığı ortaya konmuştur. Taguba, Abu Garip hapishanesindeki problemleri raporunda üç bölüm halinde tanımlamış ve bu üç bölümde de CACI ve Titan personelinin işkencelere ve tacizlere katılımı anlatılmıştır.⁹⁴

2005/WORLD/meast/04/21/iraq.contractors/.

⁹² Edward Wong, James Glanz, 2 Pipe Line Blasts Halt Oil Exports at Top Iraq Port, *N.Y. Times*, 16/6/ 2004 (ÖAŞ personelinin kendilerine el bombası atıldığını iddia edip bir grup protestocuya nasıl ateş edildiğini anlatıyor)

⁹³ Detainee Operations Inspection 33 (21/5/2004),

<http://www4.army.mil/ocpa/reports/ArmyIGDetaineeAbuse/index.html>

⁹⁴ Antonio M. Taguba, Dep't of the Army, Article 15-6 Investigation of the 800th Military Police Brigade (2004) [hereinafter Taguba Report], http://www.npr.org/iraq/2004/prison_abuse_report.pdf.

Raporun ilk bölümü zaten basına yansımış olan fiziksel ve mental işkenceleri ele almıştır. Bu işkencelere örnek: tutukluları yumruklamak, tokatlamak ve tekmelemek; erkek ve kadın tutukluları çıplak olarak videoya kaydetmek; tutukluların zorla cinsel teşhir amaçlı fotoğraflarını çekmek; erkek tutukluları kadın iç çamaşırı giymeye zorlamak; fotoğraflanırken ve kameraya çekilirken erkek tutukluları mastürbasyon yapmaya zorlamak; kafalarına çuval geçirilmiş halde parmaklarına, ayaklarına ve cinsel organlarına kablo bağlanıp elektrik verilerek işkence yapmaktır.⁹⁵ İlginçtir ki, Taguba, raporunda Titan ve CACI personelinin bu işkence olaylarına katılım derecelerini belirtmemiş ve aynı şekilde olaya karışanların aldığı cezalara değinilmemiştir.

Raporun II. bölümde Abu Garip hapisanesindeki hesap verme eksikliği ve kimin, kime karşı sorumlu olduğunun belirsizliğine değinilmiştir. Taguba, raporunda CACI ve Titan personelinin herhangi bir süpervizyona tabii olmadığını vurgulamış ve bu personelin tutukluların bulunduğu bölüme serbestçe ve refakatsiz şekilde girebildiklerinden bahsetmiştir. Taguba, raporunun II. Bölümünün sonunda ÖAŞ personelinin tutukluların bulunduğu bölüme girişinin kısıtlanması ve onların kim olduğuna dair belli edici bir üniforma verilmesini önermiştir.⁹⁶

Taguba, raporunun III. bölümünde hapisanedeki genel kötü koşullardan bahsetmiştir. Bununla beraber raporun bu son bölümünde bir CACI sorgucusunun sorgu esnasında askeri polisin tutuklular üzerinde fiziksel işkence yapmalarına izin vermenin yanında bu davranışları teşvik ettiği de ortaya konulmuştur.⁹⁷ Taguba bu şahısla beraber başka bir CACI personelinin de işkencelere karışmış olabileceği şüphelerini ortaya koyup, bu iki personelin sözleşmelerinin iptal edilmesi ve olaylara karışmışlık derecelerinin tam olarak ortaya konulabilmesi için ayrı bir soruşturma açılmasını istemiştir.

Bu rapordan sonra birçok bağımsız soruşturma açılmış olup, bunlardan hiçbiri ÖAŞ personelinin bireysel sorumluluklarına değinmemiştir ancak hepsinin ortak olduğu nokta; ÖAŞ personelinin yeteri kadar eğitim almamış oldukları ve üzerlerinde az ya da hiç gözetim olmamasıdır. Taguba raporundan sonra General Sanchez'in isteği üzerine yeni bir soruşturma açılıp 2004 yazında Fay raporu yayınlanmıştır. Bu raporda 44 ayrı aşağılayıcı davranış

⁹⁵ Woman Soldier Admits Iraq Abuse, BBC News Online, 2/5/ 2005, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/4504833.stm>.

⁹⁶ Independent Panel to Review DoD Detention Operations, Final Report (2004), <http://www.defenselink.mil/news/Aug2004/d20040824finalreport.pdf>.

⁹⁷ Taguba Report, alt not 62

ve işkence vakası yer almıştır. Bu vakalardan 4 tanesinde CACI ve Titan personelinin direkt sorumlulukları olduğu belirtilmiştir. Vakalardan bir tanesinde kelepçeli bir mahkûmun CACI personeli tarafından askeri araçtan aşağıya atılması ve onu sorgu odasına sürüklerken mahkûmun ayağa kalkmaya çalışmasına çok sert bir darbe ile karşılık verip onu düşürmesi detayları ile anlatılmaktadır. Diğer bir CACI personelinin birçok işkence olayına müsaade ve teşvik etmek ve mahkûmları köpeklerle korkutma olayları ile raporda adı geçmektedir.⁹⁸ Titan personelleri ise şahit oldukları işkence olaylarını rapor etmemiş ve sadece bir personelin rutin olarak bu olaylara mahal verdiği belgelenmiştir. Bu personelin adı saklı tutulmakla beraber, bir mahkûmun kulağı kesilirken kameraya alınması esnasında orada bulunduğu belgelenmiştir. Aynı personelin genç bir tutukluya tecavüz etmiş olabileceğinden de şüphelenilmektedir.⁹⁹

Titan ve CACI personelinin gerek göz yumma gerekse direkt katılmaları ile birçok uluslararası hukuk ve insan hakları ihlallerine sebep oldukları ortadadır. Bu noktada sorulması gereken soru: bu ihlallerin kimin sorumluluğunda olduğu ve ABD'nin bu konu ile alakalı ne yapması gerektiğidir.¹⁰⁰

Uluslararası örfî hukuka göre bir devlet kendi komutasında gerçekleşmiş faaliyetlerden sorumludur. Uluslararası hukuka göre bu durum bazı uluslararası yaptırımlar gerektirmektedir. ABD'nin, askerlerinin ve subaylarının faaliyetlerinden sorumluluğu açıktır. Devletler her zaman kendi organları veya taşeronları tarafından yapılmış uluslararası ihlallerden sorumludur. Ancak ABD'nin CACI ve Titan şirketlerinin faaliyetlerinden doğan sorumluluğu çok açık değildir. Çünkü söz konusu olan özel tüzel kişilerdir. Devlet, prensip gereği özel sektör aktörlerinin faaliyetleri ile sorumlu tutulamaz. Bu genel kural olmakla beraber devlet otoritesi altında veya kamu görevi delege edilmiş, devlet denetimi altında çalışan tüzel kişiler tarafından yapılmış ihlaller bu kuralın dışındadır. Uluslararası Ceza Mahkemesi, özellikle devletin etkin kontrolü altında bulunan tüzel kişilerin faaliyetlerinden devletin doğrudan sorumluluğu olduğuna hükmetmiştir. Aynı zamanda devlet alınması

⁹⁸ CHURCH Albert T., "very few instances of abuse involving contractors.", Executive Summary 17 (2005), available at <http://www.pentagon.gov/news/Mar2005/d20050310exe.pdf>

⁹⁹ Fay, George R., Dep't of the Army, Army Reg. 15-6, Investigation of the Abu Ghraib Detention Facility and 205th Military Intelligence Brigade (2004) [<http://www.defenselink.mil/news/Aug2004/d20040825fay.pdf>]

¹⁰⁰ Detainee Operations Inspection, alt not 61

gereken önlemleri almamış ise bu tür olayların devletlerin ihmali sonucu yaşanıldığına hükmedilebilir.¹⁰¹

Uluslararası insan hakları hükümlerine göre devletler, bu haklar ihlal edildiği zaman tazmin ile yükümlüdür. Uluslararası ve bölgesel insan hakları enstrümanları yasal tazminat hakkı ve kanun otoriteleri karşısında ifade hakkını garantilemektedir.¹⁰² Bu durumda ÖAŞ'lerin faaliyetlerinden mağdur olanların hangi tazmin haklarına ve yollarına sahip olduklarına bakmak faydalı olacaktır. Bu mağdurların belli olduğu üzere ilk başvurabilecekleri yer Irak mahkemeleridir. Bu durumda mağdurlar ÖAŞ'leri cezai yönden sorumlu tutmayı deneyebilirler. Ancak ilginçtir ki bu yol Amerikan öncülüğündeki koalisyon otoritelerinin Irak'ın işgalinden hemen sonra yayınladığı yönetmelik ile ÖAŞ'leri ve personelini, bağlı oldukları kontrat doğrultusunda icra ettikleri faaliyetlere ilişkin olarak, Irak yasal yollarına başvurulamaz denilerek Irak'taki bütün yasal hükümlerden muafiyet sağlanmıştır. Yine bu yönetmeliğe göre ÖAŞ gönderen devlet bu ÖAŞ'nin muafiyetini kaldırabilir ve arzu edilen yasal yolları açabilir. Bu durumda Irak'ta, gönderen devletin açık izni olmaksızın bir ÖAŞ personelinin kanuni yaptırımlara uğraması söz konusu değildir.¹⁰³ ABD'nin günümüze kadar herhangi bir taşeronunun kanuni muafiyetini kaldırmadığı göz önünde bulundurularak Irak'ta herhangi bir hukuki yaptırım söz konusu değildir. Bu durum Amerikan Kongresinde gündeme gelmiş olup, eğer ÖAŞ'lere kanuni yaptırım yolu açılır ise zamanında Vietnam'da mağdur olmuş kişilerin nezninde, napalm bombası ana maddesi olan "agent orange" üretmiş olan şirketlerin dahi kanuni sorumluluklarının doğabileceği gerekçesi ile herhangi bir kanuni yaptırım iznine sıcak bakılmamıştır.

Uluslararası yasal yaptırımlar söz konusu olduğunda ise ÖAŞ'lerin faaliyetleri savaş suçları boyutuna ulaştığı takdirde uluslararası ceza mahkemesi yolu açılmaktadır. Bir mağdur, uluslararası ceza mahkemesi savcısına ulaşmış, soruşturma ve hatta sorumluların yargılanması talebinde bulunabi-

¹⁰¹ First United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, U.N. Sales No. 1956.IV.4 (1956), <http://www.ohchr.org/english/law/pdf/treatmentprisoners.pdf>

¹⁰² Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of power, <http://www.ohchr.org/english/law/pdf/jus-prs.pdf>

¹⁰³ Coalition Provisional Authority, Status of the Coalition Provisional Authority, MNF-Iraq, Certain Missions and Personnel in Iraq § 4(3), CPA Order No. 17 (Revised) (27/6/ 2004) [hereinafter CPA Order 17], http://www.cpa-iraq.org/regulations/20040627_CPAORD_17_Status_of_Coalition_Rev_with_Annex_A.pdf

lir. Bu durumda gerek Blackwater gerekse CACI mağdurlarının ve diğer ÖAŞ mağdurlarının uluslararası yaptırım yollarına başvurmaları söz konusu değildir. Bu durum ABD'nin ve Irak'ın Uluslararası Ceza Mahkemesinin statüsünü tanımadıklarından ve ABD'nin, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi vasıtası ile Uluslararası Ceza Mahkemesinin yargılamasından muaf tutulmasından kaynaklanmaktadır.¹⁰⁴ Bireysel olarak İnsan Hakları Komitesi ve İşkenceye Karşı Komiteye başvuru teorik olarak mümkün olsa da ABD ve Irak bu kurumları tanımakla beraber bireysel şikâyet mekanizmalarının işleyişini şerh düşmüş olup kabul etmediklerinden mağdurların bu yola başvurmaları da engellenmiştir.

Iraklı mağdurların uluslararası hukuk ve Irak yasal yollarına başvuru imkânları tükenmiş olup ellerindeki tek imkân Amerikan Yasal Sistemi olarak gözükmektedir. İlk yol mağdurların ÖAŞ'ler hakkında 17 numaralı Koalisyon Bölgesel Yönetimi Yönetmeliği çerçevesinde cezai yargı talep edebilir. Diğer bir alternatif yol ise suçu işleyenler ve şirketleri hakkında isteyerek ve kasıtlı işkence ve saldırıda bulduklarından dolayı dava etmektir.¹⁰⁵

İlk opsiyonda ABD'nin belli bölgelerinde ÖAŞ'lere 1996 Savaş Suçları Kanunu çerçevesinde Cenevre Konvansiyonu'nu ihlal ettiği gerekçeyle yargı yolu açılabilir. Bu durum ancak Amerikan savcılarının dava dilekçelerini hazırlamada yeteri kadar kanıtı sahip olmalarıyla mümkündür. Irak vatandaşlarının ABD'ye giriş için vize almakta sıkıntı çektikleri göz önünde bulundurulur ise bu yol da kapanmış olur.

İkinci durumda 1789'da kabul edilen yabancılara yapılan işkenceyi önlemek için çıkarılmış olan "Alien Torts Claims Act" (ATCA) yabancılar tarafından Amerikan mahkemelerinde kanunu ihlal edenler dava edilebilmektedir. ATCA vasıtasıyla işkence davalarında finansal tazminat kazanma başarısı büyük olsa da, uzun zaman alıcı ve finansal yükü ağır bir süreçtir. Yine ilk opsiyonda olduğu gibi mağdurların veya yakınlarının Amerikan topraklarına girişi kolay olmamaktadır.

Sonuç

Savaşın doğasındaki değişim Soğuk Savaşa göre dizayn edilmiş olan orduları hazırlıksız yakalamış, bunun sonucunda çatışma bölgelerine müdahale imkânları iyice azalmıştır. Ayrıca yeni çatışma yöntemleri ve silâh tek-

¹⁰⁴ CACI International, Inc., CACI Rejects Lawsuit as Slanderous and Ludicrous: Frivolous Suit Based on False Statements Without Merit (July 27, 2004), http://www.caci.com/about/news/_news2004/07_27_04_NR.html

¹⁰⁵ Law of Administration for the State of Iraq for the Transitional Period, art. 26(C) (2004), <http://www.law.case.edu/saddamtrial/documents/TAL.pdf>

nolojisi küçük grupların bile çok etkili operasyonlar yapabilmesini sağlamış, bu durum zayıf devletlerin ülkelerinde kontrolü kaybetmelerinin önemli nedenlerinden biri olmuştur.

Çoğu işin ve hizmetin daha etkin ve daha ucuza yapılabileceği inancıyla gittikçe hız kazanan özelleştirmeden askeri sektör de payını almış, böylece özel askeri şirketler daha da güçlenmiştir. Özel askeri şirketler çok geniş bir yelpazede hizmet vermekte ve kimi şirketlerin tanımlanması ve sınıflandırılması konusunda fikir ayrılıklarına düşülmektedir. Özel askeri sektör konusunda uluslararası hukuktaki boşluk yeni düzenlemeleri zorunlu kılmakta olup, bu konuda çalışmalar başlatılmıştır.

ABD ve müttefiklerinin Irak'ı işgal etmesiyle başlayan süreçte özel askeri sektörün yeniden patlamasına tanık olunmuş, bu ülkedeki çok önemli bazı işlerin özel şirketler kanalıyla yapıldığı anlaşılmıştır. Türkiye'de özel askeri sektör denilince sadece yabancı firmalar göze çarpmaktadır. Özel güvenlik sektörünün gelişmeye başlamasına rağmen, özel askeri sektör konusunda henüz bir hareket görülmemektedir. Türkiye'nin yıllar süren terörle mücadelesinde, özel askeri şirket kuruluş işletilebilecek bilgi birikimi edinilmiştir. Bununla beraber özel askeri şirketlerin gelişimi bir takım etik ve ahlaki kaygıları beraberinde getirmektedirler. Ulusal ve uluslararası hukukta düzenleme yapılması gerekmektedir. Özel askeri şirketler açısından ise sosyal sorumluluk kavramı geliştirilmesi hayatidir, aksi halde basında çıkan kendilerinin de arzulamadıkları haberler vasıtasıyla kendi kuyularını kendileri kazmış olacaktırlar. Faaliyet gösterdikleri bölgede kimseyi mağdur etmemeleri, ancak bir takım çirkin olaylar yaşanır ise mağdurlara ve ailelerine hukuki mecburiyetlerin ötesinde tazminatta bulunmalıdırlar. Bunun aksi uygulamalar istedikleri kadar kullanışlı olsunlar özel askeri şirketlerin sonunu getirebilir.

Kaynakça

- ADAMS, Thomas. "The New Mercenaries and The Privatization of Conflict", Parameters, (US Army War College Quarterly) Yaz 1999, 103-119,8/5/2007 <<http://carlislewww.army.mil/usawc/Parameters/99summer/adarns.htm>
- AVANT, Deborah. "The Privatization of Security and Change in the Control of Force," International Studies Perspectives, Mayıs 2004, Vol. 5 Issue 2
- BIGELOW, Bruce V. "Translation Service Pays off Big for Titan," San Diego Union-Tribune, 11 /4/2007 <<http://www.signonsandiego.com/news/business/20040811-9999-1b11titan.html>

BORENSTEIN, Seth. "Insurance, Security Prove Costly for Contractors in Iraq," 1 /4/ 2007, Knight Ridder Newspapers,6 /4/2007<<http://www.realcities.com/mld/krwashington/8323849.htm>>.

BRAYTON, Steven. "Outsourcing War: Mercenaries and The Privatization of Peacekeeping", Journal of International Affairs, Vol 55, No.2, İlkbahar 2002

BROWN, Justine. "The Rise of the Private-Sector Military", Christian Science Monitör, 5 /7/2000, 8/5/2007
<http://csmonitor.com/cgi-bin/durableRedirect.pl?/durable/2000/07/05/p3s1.htm>>.

CACI International, Inc., CACI Rejects Lawsuit as Slanderous and Ludicrous: Frivolous Suit Based on False Statements Without Merit (27/7/ 2004), http://www.caci.com/about/news/news_2004/07_27_04_NR.html

CARTER, Phillip. "Hired Guns: What to do about Military Contractors Run Amok," Slate, 9/4/2004, 4/4/2007<<http://slate.msn.com/id/2098571>>.

CHATTERJEE, Pratap, "Ex-SAS Men Cash in on Iraq Bonanza" CorpWatch, 1/6/ 2007, <<http://www.corpwatch.org/article.php?id=11355>>.

Church Albert T., "very few instances of abuse involving contractors.", Executive Summary 17 (2005), <http://www.pentagon.gov/news/Mar2005/d20050310exe.pdf>

Coalition Provisional Authority, Status of the Coalition Provisional Authority,MNF-Iraq, Certain Missions and Personnel in Iraq § 4(3), CPA Order No. 17 (Revised) (27/6/ 2004) [hereinafter CPA Order 17], available at http://www.cpa-iraq.org/regulations/20040627_CPAORD_17_Status_of_Coalition_Rev_with_Annex_A.pdf

CROSS, Tim. "Logistic Support for UK Expeditionary Operations", RUSI Journal, 2000, Vol 145, No.1, 71-75, 22/5/2007<www.rusi.org/publications/journal/ref.J40c1f77688a0b/>.

DCAF Fact Sheet, Private Military Companies (PMCs), DCAF Fact Sheet For The Meeting Of The PFP Consortium Security Sector Reform Working Group, 25-26 Mart 2004, Geneva Centre For The Democratic Control Of Armed Forces Stockholm,24/4/2007 http://www.dcaf.ch/pfpc~ssrwg/Meetings/Stockholm_03.04/Papers/Private_Companies.pdf>.

Detainee Operations Inspection 33 (21/7/2004),<http://www4.army.mil/ocpa/reports/ArmyIGDetaineeAbuse/index.html>

Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of power, <http://www.ohchr.org/english/law/pdf/jus-prs.pdf>

diligencellc.com. 24/4/2007 <www.diligencellc.com/about.html>

dyn-intl.com. 28/5/ 2007 <<http://www.dynintl.com/subpage.aspx?id=42>>

DUFFY, Michael "When Private Armies Take to the Front Lines: The Security Contractors Killed in Falluja Represented a Little Known Reality of the War in Iraq" Time Magazine, 12/4/2007, <www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1101040412-607775,00.html>.

First United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, U.N. Sales No. 1956.IV.4 (1956), <http://www.ohchr.org/english/law/pdf/treatmentprisoners.pdf>

George R. Fay, Dep't of the Army, Army Reg. 15-6, Investigation of the Abu Ghraib Detention Facility and 205th Military Intelligence Brigade (2004) [hereinafter Fay Report], <http://www.defenselink.mil/news/Aug2004/d20040825fay.pdf>

GILBERT,Felix. "Machiavelli:Savaş Sanatında Rönesans" EARLE, Edvvard Mead (Ed.) Modern Stratejinin Yaratıcıları, (Çev. Demirhan ERDEM ve diğerleri), Ankara, ASAM Yayınları,2003

Gurka Tugayı Resmi web sitesi. 4 Mayıs 2007 <http://www.army.mod.uk/brigade_of_gurkhas/>.

Güvenlik Sektörünün Parlamenter Gözetimi 2003, Cenevre Silâhlı Kuvvetlerin Demokratik Denetimi Merkezi (DCAF), Cenevre 2003, (Çev. Esra KALİBER, ve A. KALİBER) TESEV Yay. 8/5/ 2007, <www.tesev.org.tr/projeler/guvenlik_Sektoru_metin.pdf>.

HUBAC, Olivier. Mercenaries and Private Police : Privation of armed violence, Manchecourt,Universalis, 2005

icasualties, 2 /4/ 2007, <<http://icasualties.org/oif/Civ.aspx>>

İCIJ, 2002. International Consortium of Investigative Journalists, "Making a Killing: The Business of War", The Centre for Public Integrity, 24 /4/2007 <www.icij.org/dtaweb/icijbow/documents/1_Intro_PDF_1022.pdf>.

Independent Panel to Review DoD Detention Operations, Final Report(2004), <<http://www.defenselink.mil/news/Aug2004/d20040824finalreport.pdf>>

ISENBERG, David. A Fistful of Contractors: The Case for a Pragmatic Assessment of Private Military Companies in Iraq, British American Security Information Council, Basic Research Report, 8/5/ 2007, <<http://www.basicint.org/pubs/Research/2004PMC.htm>>.

JAKOBS, Andrevv ve S.ROMERO. "US Workers, Lured By Money And Idealism, Face Iraqi Reality," New York Times, 14/4/2007, <<http://www.occupationwatch.org/article.php?id=4124>>.

Law of Administration for the State of Iraq for the Transitional Period, art. 26(C) (2004), <<http://www.law.case.edu/saddamtrial/documents/TAL.pdf>>

LILLY, Damian. "Regulating Private Military Companies: The Need For a Multidimensional Approach", Londra, International Alert, Green Paper Submission, Temmuz 2002, 8/5/ 2007

MACHIAVELLI, Niccolo. Savaş Sanatı, (Çev. A. Berna HASAN), İstanbul, Özne Yayınları, 1999

MILLER, Christian T. "Irak: Evidence of Fraud Found by Iraq Audit", Los Angeles Times, 30/4/2006. 24/4/2007 <<http://www.corpwatch.org/article.php?id=13537>>

MOKHIBER Russell ve Robert Weissman, "The Rising Corporate Military Monster". 25/4/2006 <<http://www.commondreams.org/views04/0423-12.htm>>

NIEKERK, Phillip van ve Laura Peterson. "Privatising Combat – The New World Order". 29/4/2007 <http://www.thirdworldtraveler.com/War_Peace/Privatizing_Combat.html>

OAU Convention for the Elimination of Mercenarism in Africa CM/817 (XXIX) Annex II Rev.1, Afrika Birliği örgütü resmi web sitesi, <www.africaunion.org/Official_documents/Treaties_%20Conventions_%20Protocols/Convention_on_Mercenaries.pdf>

OMAN, Charles William Cha. Ok, Balta ve Mancınık: Orta Çağda Savaş Sanatı 378-1515, (Çev. ismail Yavuz ALOGAN), İstanbul, Kitap Yayınevi,2002

O'NEILL, Brendan. "Is it mercenary to join military for perks, not war?,"Christian Science Monitör, 1/6/2007, <<http://www.csmonitor.com/2004/0601/p09s02-coop.html>>.

PAZARCI, Hüseyin. Uluslararası Hukuk, Ankara, Turhan Kitabevi, 2003

PETERS, Ralph. "The New Warrior Class", *Parameters*, (US Army War College Quarterly) Yaz 1994, 16-26, 24/4/2007
<http://carlislewww.army.mil/usawc/Parameters/1994/peters.htm>

ROGGEVEEN.Sam. "The Case for The Mercenary Army", *Australian Defence Force Journal*, Eylül/Ekim 1997, No: 126, 50-54, 4/5/ 2007
<http://www.defence.gov.au/publications/dfj/adfj126.pdf>

SCHMITT, Ben "Detroit Cop Gets a New Beat: Iraq," *Detroit Free Press*, 22/12/2003, 5 /4/ 2004 <http://www.freep.com/news/locway/cops22_20031222.htm>.

SCHRADER, Esther. "US companies hired to train foreign armies", *Los Angeles Times*, 14 Nisan 2002. 25 Aralık 2006 <<http://www.commondreams.org/headlines02/0414-02.htm>>

SHEARER,David. *Private Armies and Military Intervention* (Adelphi Paper 316), Londra, Oxford University Press for The International Institute for Security Studies, 1998

SCHLESINGER, Robert. "The Imperial Pentagon" *Salon*, 20/5/2007,http://www.salon.com/news/feature/2004/05/20/secrets/index_np.html>.

SCHREIER, Fred ve Marina Caparini. *Privatising Security: Law, Practice and Governance of Private Military and Security Companies*, Cenevre, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, Occasional Paper- No:6, Mart 2005

SHORROCK. Tim, "CACI and Its Friends," *The Nation*, 1/6/2007, Vol 278, Issue 24, 6-7 <<http://www.thenation.com/doc.mhtml?i=20040621&s=shorrock>>.

SILVERSTEIN, Ken. *Private Warriors*, New York, Verso (New Left Books), 2000

SINGER, Peter Warren. *Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry*, New York, Cornell University Press, 2004

SMITH,Eugene B. "The New Condottieri and US Policy: The Privatization of Conflict and Its Implications", *Parameters*, (US Army War College Quarterly) Kış 2002/03, 104-119, 4/5/2007<<http://carlislewww.army.mil/usawc/Parameters/02winter/smith.pdf>>

SPEARIN Christopher. "American Hegemony Incorporated: The Importance of Military Contractors in Iraq." *Contemporary Security Policy* Vol. 24, no. 3/12/ 2003

TAGUBA Antonio M., Dep't of the Army, Article 15-6 Investigation of the 800th Military Police Brigade (2004) [hereinafter Taguba Report], http://www.npr.org/iraq/2004/prison_abuse_report.pdf.

TAMAYO, Juan. "Colombian Guerilla Forces Fire on U.S. Rescuers" *Miami Herald*, 22/2/ 2001

HOMPSON, Harvey. "Washington fields mercenary army in Iraq," *World Socialist Web Site*,5/5/2007, <<http://www.wsws.org/articles/2004/may2004/merc-05.shtml>>

THOMSON, Janice E. *Mercenaries, Pirates and Sovereigns: State Building and Extraterritorial Violence in Early Modern Europe*, Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1994 s.301 s.576

United Nations, *International Convention Against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries*, A/RES/44/34, 4 December 1989, Birleşmiş Milletler resmi web sitesi, <<http://www.un.org/documents/ga/res/44/a44r034.htm>>

U.S. Security Contractors Killed in Iraq, CNN.com, 21/4/ 2005, <http://www.cnn.com/2005/WORLD/meast/04/21/iraq.contractors/>.

VANDERVORT,Bruce. "1815-1960 Sömürge Savaşları", BLACK, Jeremy (Ed), Dretnot,Tank ve Uçak:Modern Çağda Savaş Sanatı 1815-2000,(Çev.Yavuz ALOGAN), İstanbul, Kitap Yayınevi, 2003,
Woman Soldier Admits Iraq Abuse, BBC News Online, 2/5/ 2005, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/4504833.stm>.
WONG, Edward, James Glanz, 2 Pipe Line Blasts Halt Oil Exports at Top Iraq Port, N.Y. TIMES, 16/6/ 2004
ZARATE, Juan Carlos. "The Emergence of a New Dog of War:Private International Security Companies, International Law, and the New World Disorder", Stanford Journal of International Law, Vol.34, s.75, 2006,

